

İstanbul Hukuk Mecmuası

Başvuru: 24.03.2023
Revizyon Talebi: 07.02.2024
Son Revizyon Tarihi: 23.03.2024
Kabul: 19.04.2024

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Mirastan Yoksunluk ve Mirasçılıktan Çıkarma Sebeplerinin Masumiyet Karinesi ile İlişkisi

Barış Demirsatan*

Öz

Masumiyet karinesi ve onunla bağlantılı lekelenmeme hakkı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi tarafından düzenlenmiş ve olağanüstü hal durumunda dahi dokunulamayan bir temel haktr. Bu bağlamda özel hukuk yargılamasında masumiyet karinesinin ihlal edilmesi Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde yapılan başvuru sonucunda kural olarak bir yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturur. Bu nedenle bir tarafın suç işlediği yönünde itham içeren mirastan yoksunluk ve mirasçılıktan çıkarma sebeplerine ilişkin özel hukuk yargılamalarında bu hususun önemle göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Her ne kadar maddi hukuka ilişkin düzenlemelerde bu yönde açık veya örtülü bir düzenleme bulunmasa da yargılamanın yenilenmesine sebebiyet verebilecek bir temel hak ihlalden kaçınmak için Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun yorum ilkesine koşut bir yorum benimsenmeli ve böylece temel hak ihlaline yol açması olası maddi hukuk koşulları ile temel hakların korunmasına ilişkin ilkeler arasında uyum sağlanmalıdır. Bununla birlikte, suç ithamında bulunulan ilgili kişi hayatını kaybetmişse, bu durumda özel hukuk mahkemesinin suçun işlenmesi hususunda karar vermesinde bir engel bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında hüküm verilmesinin güçleştiği hallerde ise masumiyet karinesinin Anayasa'da düzenleniş tarzı dikkate alındığında özel hukuk mahkemesinin mahkûmiyet kararı aramasının isabetli olacağı ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler

Masumiyet Karinesi, Lekelenmeme Hakkı, Mirastan Yoksunluk, Mirasçılıktan Çıkarma, Temel Hakların Korunması

The Connection Reasons for Deprivation of Inheritance and Removal from Inheritance Have With Presumption of Innocence

Abstract

Presumption of innocence and the right not to be criminalized constitute fundamental rights enshrined in the Turkish Constitution and the European Convention on Human Rights. In principle, violating the presumption of innocence in private law proceedings constitutes a reason for a retrial as a result of a complaint filed before the Turkish Constitutional Court or the European Court of Human Rights. Therefore, this issue needs to be taken into consideration in proceedings regarding grounds for deprivation of inheritance and exclusion from inheritance that are comprised of an accusation of the party having committed a crime. Although no explicit or implicit provision exists in the regulations on substantive law in this regard, an interpretation in line with the Turkish Constitution and the European Convention on Human Rights should be adopted in order to avoid violating fundamental rights, as well as achieving harmony between the substantive legal conditions that may lead to a violation of fundamental rights and the principles governing the protection of fundamental rights. However, if a person who has been charged with an offence dies, no obstacle exists for the civil court to render a judgment. In cases where rendering a judgment in criminal proceedings would be difficult, having the civil court seek a conviction decision can be said to be appropriate considering how the presumption of innocence is regulated in the Turkish Constitution.

Keywords

Presumption Of Innocence, Right Not to be Criminalized, Deprivation of Inheritance, Disinheritance, Protection of Fundamental Rights

* **Sorumlu Yazar:** Barış Demirsatan (Doç. Dr.), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. E-posta: baris.demirsatan@istanbul.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0228-5236.

Atf: Demirsatan B, "Mirastan Yoksunluk ve Mirasçılıktan Çıkarma Sebeplerinin Masumiyet Karinesi ile İlişkisi" (2024) 82(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 47. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2024.82.1.002>

Extended Summary

The impact of fundamental rights on private law relations has become an area of increasing attention in the context of constitutionality checks and individual application (constitutional complaint) through the Turkish constitutional judiciary and judgments of the European Court of Human Rights (ECtHR) regarding state parties. Articles 38 and 15 of the Turkish Constitution and Article 6 of the European Convention on Human Rights (ECHR) constitute the basis of the presumption of innocence in Turkish law. The presumption of innocence is essentially related to the burden of proof in criminal proceedings. However, in order to protect this right, observing it only in terms of proving guilt in criminal proceedings is insufficient. In this framework and within the scope of the negative or positive obligations of the state, the public authority must refrain from treating such persons as if they were guilty. The presumption of innocence, with the right not to be criminalized being one of its elements, can be asserted against public authority.

Fundamental rights can have an indirect or judicial effect on private law. Thus, the assertion of such rights on an individual basis against persons who do not exercise public authority can be ensured within the framework of the protection of personality rights. In addition to this, courts are also considered to be authorities exercising public power in the individual application, with ECtHR case law necessitating that these courts respect the fundamental rights recognized in the Turkish Constitution and the ECHR in their decision-making processes and judgments. Therefore, courts are obliged to render judgments in accordance with these rights in order to avoid violating fundamental rights when applying national law. Otherwise, a retrial may be warranted, in which case, ruling in accordance with the judgment of the Turkish Constitutional Court and the European Court of Human Rights will be obligatory.

Although an interpretation must be made based in accordance with fundamental rights when applying national law, fundamental rights must prevail in terms of the regulations that conflict with fundamental rights. Otherwise, an application before the Turkish Constitutional Court or the ECtHR on grounds of fundamental rights having been violated will result in a judgment of violation. In terms of the presumption of innocence, if the court in a private law dispute judges one of the parties to the case to have committed a crime without a final judgment of conviction having been passed in terms of the facts examined in the proceedings, or if said case includes such a statement within the reasoning of the judgment, the right of the concerned party not to be criminalized by the public authority will have been violated. However, the necessity for avoiding violating fundamental rights in proceedings does not mean that the conditions stipulated in substantive law change. The conditions stipulated in substantive law and the requirement that the private law court must avoid violating fundamental rights at the end of the proceedings create a distinction between which

conditions should be taken as the basis in proceedings. When considering the principle of interpretation in accordance with the Turkish Constitution and the ECHR, however, the conclusion cannot be reached that this condition is also required in substantive law by interpreting the legal provisions in private law. When applying to the institutions governing deprivation of inheritance or disinheritance for determining the status of an heir or testamentary creditor within the framework of a private law dispute becomes necessary, the potential will be present to risk violating the presumption of innocence and the right not to be tainted, depending on the nature of the reasons that are alleged to prevent the acquisition of rights arising from inheritance law.

When analyzing the grounds for deprivation of inheritance and exclusion from inheritance, these grounds are seen to mostly criminal accusations in some cases. Although a final judgment of conviction is not required in terms of substantive law, in order to avoid violating fundamental rights, the occurrence of a judgment of conviction must be sought in accordance with the principles of interpretation as per the Turkish Constitution and the ECHR in order to rule that the grounds for deprivation of inheritance or exclusion from inheritance have been fulfilled. If a person who has been charged with a criminal offense dies, no obstacle is found to prevent a civil court from issuing a judgment. In cases where rendering a judgment in criminal proceedings would be difficult, having the civil court seek a conviction decision can be said to be appropriate when considering how the presumption of innocence is regulated in the Turkish Constitution.

Giriş

Temel hakların özel hukuk ilişkilerine etkisi, norm denetimi ve bireysel başvuru (anayasa şikâyeti) bağlamında anayasa yargısı ve taraf olan devletler için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarıyla gitgide dikkat çeken bir alan haline gelmektedir. Bu açıdan, medeni hukuk uyuşmazlıklarına ilişkin birtakım kabullerin temel hak ihlaline yol açmamak için gözden geçirilmesinde yarar bulunmaktadır.

Anayasa'nın 38/IV “*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz*” hükmüyle düzenlenen masumiyet karinesi¹ temel insan haklarının başında gelmektedir. Öyle ki Anayasa 15/II, son cümle ile masumiyet karinesine temel hakların kullanılmasının durdurulduğu hallerde dahi dokunulamayacağı kabul edilmiştir. Bu temel hak, Türk hukuku bakımından Anayasa madde 90/IV hükmü uyarınca bağlayıcı olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) madde 6/II “*Bir suç ile itham edilen her şahıs suçluluğu kanunen sabit oluncaya kadar masum sayılır*” hükmü ile düzenlenmiş durumdadır. Kökeni itibarıyla ceza yargılaması hukukuna ilişkin olmakla birlikte masumiyet karinesi, içtihatlarla daha geniş bir kapsam kazanmıştır. Böylece, masumiyet karinesinin yanı sıra “lekelenme hakkı”ndan söz edilmektedir². Nasıl ki ceza yargılamasında kişinin masum olduğu asılsa, bu hakkın

¹ Masumiyet karinesi teriminin yerleşmiş kavram olduğunu belirtmek mümkün olmakla birlikte, teknik anlamda bir karinenin bulunup bulunmadığı tartışmaya açıktır. Zira karineden ispatlanmış olgunun (karine temeli), ispatlanmamış başka bir olgunun (karine sonucu) kanıtlanmış sayılmasına yol açması anlaşılır (Baki Kuru, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı Cilt I ve II* (Yetkin 2020) C I 625; Oğuz Atalay, *Pekantez Usul-Medeni Usul Hukuku* (15. Bası, On İki Levha 2017) 1655). Oysa masumiyet karinesinde suçlu olmama sonucuna herhangi bir olgunun kanıtlanması aracılığı ile ulaşılmamaktadır: Paul Felix Wegmann, *Vermutung und Fiktion* (Schulthess 2016) 20; Metin Feyzioğlu, ‘Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ (1999) 48(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 135, 139. Bu çerçevede ispat yükünün belirlenmesinden söz etmek daha doğru olacaktır.

² Masumiyet karinesinin uzantısı olarak lekelenme hakkı kısaca, suç ithamı nedeniyle aleyhine kesin hüküm verilmemiş şahsın, ithama ilişkin olarak kişilik hakkını ihlal edebilecek fillerden kaçınılmasını isteme hakkı olarak ifade edilebilir. Böylece kişinin toplum nezdinde suç işlemiş bir şahıs muamelesi görmesinin önüne geçilecektir: Yargıtay 10 CD, 1483/5741, 20.5.2021 (Kazancı) “*Lekelememe hakkı, suç şüphesi nedeniyle hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişinin bu işlemlerden dolayı onur, şeref ve haysiyetinin zarar görmemesi, toplum içindeki saygınlığının zedelenmemesi, hakkında henüz kesin hüküm verilmemiş kişinin masumiyetine zarar verecek, kişiyi toplum nezdinde mahkum edecek her türlü söz, yayın, haber gibi davranışlardan kaçınma olarak tanımlanabilir. ... Lekelememe hakkı, suçsuzluk karinesinin bir sonucudur ve kovuşturma aşaması için olduğu kadar soruşturma aşaması için de geçerli bir haktır*”; Lekelememe hakkı hususunda: Altan Rençber, *Kabahat Genel Teorisi Açısından Vergi Kabahatleri* (On İki Levha 2017) 259 vd; Eyüp Kara, ‘Lekelememe Hakkı’ (2012) 43 Adalet Dergisi 188, 188. Bu noktada lekelenme hakkının ana muhatabı devletin negatif yükümlülükleri kapsamında kamu gücü olmaktadır: Fatih Akıncı, ‘Lekelememe Hakkı’ (2020) 11(43) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 177, 183. Bununla birlikte özellikle özelliikle özgürlüğü ile lekelenme hakkının dengelenmesi bağlamında devletin pozitif yükümlülüğünün bulunduğu vurgulanmak gerekir: Seyfullah Tosun, *Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvurularda Masumiyet Karinesi* (On İki Levha 2018) 149 vd; Güçlü basın saldırısının adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesinin (AİHS 6/1 ve II) ihlaline neden olabileceği yönünde: X v Norveç Başvuru no 3444/67 (AİHM, 16 Temmuz 1970); Angelov v Bulgaristan Başvuru no 45963/99 (AİHM, 14 Aralık 2004); Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 2013/6617, 8.4.2015 (Kazancı) “*Yargılanan kişilere yönelik olarak, devlet görevlilerinin ifadeleri veya kıskırtmasına dayanan basın ve yayın organlarındaki yazılar veya bazı küçük düşürücü ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir*”; Yargıtay HGK, 4-1321/415, 9.4.2019 (Kazancı) “*İfadelerin suç isnadı içermesi nedeniyle yarışan değerler arasında dengeleme yapılırken masumiyet karinesinin de dikkate alınması gerekir*”. Basının da masumiyet karinesine uymakla yükümlü olduğu: Sulhi Dönmezler ‘Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler’ Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan (Beta 1998) 69; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (14. Bası, Seçkin 2021) 56; Hatice Derya Ormanoğlu, ‘Anayasal Bağlamda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Boyutuyla Suçsuzluk Karinesi’ (2016) 65(4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2241, 2254; Andreas Meili, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I* (5. Bası, Helbing Lichtenhahn 2015) Art 28 ZGB N 54; Géraldine Auberson, *Personnalités publiques et vie privée* (Schulthess 2013) 322; Stéphane Werly, ‘Facettes du droit de la personnalité’ *La parole de trop dans les médias* (Helbing Lichtenhahn 2014) 23; ATF 126 III 307; İsviçre Federal Mahkemesi 5A_658/2014, 6.5.2015 (Swisslex); Alman hukukunda: Johannes Hager, *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen Eckpfiler des Zivilrechts* (Sellier de Gruyter 2008) §3 VII 917. Ancak Anayasa Mahkemesi içtihadının genel olarak 17. madde

zedelenmemesi için ceza yargılaması dışında da başta kamu gücü tarafından olmak üzere masumiyetin asıl olduğuna riayet edilmesi lazım gelir³. Bu itibarla bir şahsa, hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı⁴ bulunmaksızın ceza yargılaması kapsamı dışında dahi suçluymuşçasına muamele edilmesi temel hak ihlaline yol açar.

Bu çerçevede özel hukuk uyuşmazlıklarında suç teşkil edebilecek olgulara bağlanmış birtakım sonuçlara ilişkin olarak masumiyet karinesinin zedelenmesi olasılığı bulunmaktadır⁵. Mirasçılıktan çıkarma ve mirastan yoksunluk kurumlarının sebepleri nazara alındığında bu olasılıkla karşılaşma riskinin yüksek olduğu ifade edilmek gerekir. Bu çalışmada mirasçılıktan çıkarma ve mirastan yoksunluk kurumlarına masumiyet karinesi ihlal edilmeksizin işlerlik kazandırılması amaçlanmaktadır.

I. Masumiyet Karinesinin Kapsamı Açısından Özel Hukuk

A. Genel Olarak

Masumiyet karinesi yukarıda işaret edildiği üzere esas itibarıyla ceza yargılamasında ispat yüküne ilişkindir. Bununla birlikte bu hakkın korunabilmesi için salt ceza yargılamasında suçluluğun kanıtlanması bakımından gözetilmesi yeterli değildir. Bu çerçevede devletin negatif veya pozitif yükümlülükleri kapsamında kamu gücünün ilgili şahsa suçluymuş gibi muamele etmekten kaçınması icap eder⁶. Masumiyet karinesi ve onun bir unsuru olarak lekelenmeme hakkı kamu gücüne karşı ileri sürülebilir.

Temel hakların özel hukuka dolaylı veya yargısal yolla etkide bulunması mümkündür. Böylece bireysel temelde kamu gücünü kullanmayan kişilere karşı bu hakkın ileri sürülmesi kişilik hakkının korunması çerçevesinde temin edilebilir⁷. Zira

çerçevesinde inceleme yapılması gerektiği yönünde olduğu ifade edilebilir: Tosun (n 2) 153.

³ Tosun (n 2) 27-28.

⁴ Kesinleşmiş mahkûmiyet kararının gerekliliği, suçluluk hususunda hüküm verme tekelinin ceza mahkemelerinde olduğunu gösterir: M Murat İnceoğlu, Ece Baş Süzel ve Asuman Aytekin İnceoğlu, 'Haksız Fiil Zamanaşımı ve Suçsuzluk Karinesiyle İlişkisi' (2016) 11(145-146) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 149, 178. Yargılama usulündeki farklılıklar ve uzmanlık nedeniyle hukuk mahkemeleri tarafından suç işlendiğinin bir kesin hüküm kapsamında tespit edilmesi bu gerekliliğinin yerine getirilmiş sayılması için yeterli değildir.

⁵ Örnek olarak haksız fiillerden sorumlulukta istisnai zamanlaşımı bağlamında: İnceoğlu, Baş Süzel ve Aytekin İnceoğlu (n 4) 181; Barış Demirsatan, 'Le délai absolu de prescription dans la responsabilité délictuelle en droit turc et le droit de l'accès effectif au tribunal' (2019) 2 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 717, 724. Aynı riskin bağışlama sözleşmesinden dönmeye ilişkin TBK 295/1 (1)'de yer alan ağır suç işlenmesi, mirasçılarının bağışlamadan dönme hakkını kullanmalarına dair TBK. 297, boşanma sebebi olarak küçük düşürücü suç işlemeye dair MK 163 ve hayata kasta ilişkin MK 162 ile hayata kast nedeniyle boşanmanın mal rejimi tasfiyesine etkisi hakkındaki MK 263 ve 252 hükümleri açısından da bulunduğu vurgulanmalıdır.

⁶ İnceoğlu, Baş Süzel ve Aytekin İnceoğlu (n 4) 178; Feyzioğlu (n 1) 149; Allenet de Ribentont v Fransa Başvuru no 15175/89 (AİHM, 10 Şubat 1995); Ürfi Çetinkaya v Türkiye Başvuru no 19866/4 (AİHM, 23 Mart 2013).

⁷ Yayınların lekelenmeme hakkını ihlal ettiği yönünde kararlar: Yargıtay HGK, 4-842/332, 3.6.2020 (Kazancı); Yargıtay HGK, 4-1361/1447, 29.11.2017 (Kazancı) "Somut olayda karşı karşıya gelen hukuki değerler, basın özgürlüğü ile masumiyet (suçsuzluk) karinesidir. ... Masumiyet karinesi, sanığa mahkemelerin tarafsızlığı garantisini veren, onun kusuru kanıtlanmadan bir suçlu gibi muamele görmesini engelleyen anayasal bir haktır. Bir suçtan dolayı kovuşturulan

bir kişinin hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmaksızın suç ithamıyla karşılaşması kişi onurunu zedeler. Kişi onuru da kişilik hakkı kapsamında korunan değerler arasındadır⁸. Bunun ötesinde, kamu gücünü kullanmayan kişilere karşı ileri sürülmesi söz konusu değildir. Ancak Devlet, pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği için kamu gücünü kullanmayan kişilerin eylem ve işlemlerinden sorumlu tutulabilmektedir.

Mahkemelerin de bireysel başvuru ve AİHM içtihadında kamu gücü kullanan makam sayılmaları, kararlarını verme süreçlerinde ve kararlarında Anayasa ve AİHS’de tanınan temel haklara riayet etmeleri gereğini doğurmaktadır⁹. Dolayısıyla

şüpheli ya da sanığın hâkim ve kamuoyu önünde ön yargılı olarak suçlu sayılması önlemeye yöneliktir. Böylece kişiye iki yönlü koruma sağlamaktadır. Suçsuzluk karinesi ile yargılama başlamadan önce hâkimlerin şüpheli ya da sanık hakkında ön yargı taşınmaması, dış etkilere kapalı kalarak sadece delillere göre vicdani kanaat oluşturması amaçlanmıştır. Bu karine ile bir kişinin kamuoyu nezdinde suçlu gibi gösterilmesinin önüne geçilerek, lekelenme hakkı da korunmak istenmiştir. Bu sebeple masumiyet karinesine riayet edilmeden yapılan haberler, temelde kişilerin lekelenme hakkını ihlal etmektedir. ... Anayasa’daki bu düzenleme şekli, masumiyet karinesinin sadece yargılama makamlarını değil tüm kamu makam ve mercileri ile üçüncü kişileri de bağlayan bir ilke olduğunu göstermektedir. Bu sebeple basının da toplumu bilgilendirme görevi ile kişilerin lekelenme hakkı arasındaki dengeyi gözetmesi, şüpheli ya da sanığın suçlu gibi görülüp algılanmasına yol açacak eylemlerden kaçınması gerekmektedir. Basın yoluyla yapılan haberler geniş kitlelere ulaştığından toplum üzerindeki etkisi daha fazla olmaktadır. Dolayısıyla basın yoluyla masumiyet karinesinin ihlalinden doğan sonuçlar da daha ağır olmaktadır. Ne var ki, basın yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde en sık rastlanan örneklerden biri de mahkeme kararından önce kişilerin suçlu ilan edilmesidir. Teknolojik gelişmelere paralel olarak iletişim alanında yaşanan ilerleme kişilerin çok kısa sürede suçlu ilan edilmelerini kolaylaştırmaktadır. Adli haber sonucunda bir şekilde suçlu ilan edilen kişiler sonradan beraat ettiğinde ise ya basında yer almamakta ya da suçlu olarak ilan edildikleri haber kadar ilgi çekmemektedir. Basının, kamuoyunu ilgilendiren olay ve davalara ilgi göstermesi doğası gereği olsa da olaylar ve yargıya intikal etmiş davaların verilmiş biçimi noktasında objektiflik kriterine uygun davranılmalıdır. ... Eldeki davaya konu yazıda o yazıdan aynen alıntı yapıldığı belirtilmiş ise de surf alıntı yapılmış olması, hukuka uygunluk ve objektiflik kriterlerinin aşılması halinde yayımı yapanları sorumluluktan kurtaran bir durum değildir. Sonuç olarak, yazı içeriğinin bir bütün olarak davacının suçsuzluk karinesi ve lekelenme hakkını zedelediği, böylece kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu ve davacı lehine uygun bir miktarda manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği...”; Yargıtay HGK, 4-842/332, 3.6.2020 (Kazancı); Yargıtay 4 HD, 11804/7638, 23.6.2010 (Lexpera) “Davacı, dava konusu kitabının yayınlandığı günde, varlığı yargı kararı ile belirlenmemiş bir örgütle ilgili soruşturma kapsamında şüpheli konumundadır. Soruşturma aşamasında suçsuzluk karinesi bir zorunluluk olup kişinin suçu kanıtlanmadan önce suçlu gibi işlem görmemesi, suçsuzluk karinesi ile sağlanabilir. Cumhuriyet Savcıları tarafından yürütülen soruşturma kapsamında kuşku dolu durumda olan davacı hakkında suçlayıcı açıklamalarda bulunma yetkisi olmayan davalı yazarın, “X1” adındaki kitabında davacı hakkında yaptığı açıklamalar davacının adil yargılanma hakkını ve masumiyet karinesini zedeler ve adil yargılanma yapıldığına olan inancını sarsar. Yerel mahkemece açıklanan olgular gözetilerek, davacının kişilik haklarına saldırıda bulunduğu benimsenip davalılardan K3’in, davacı yararına takdir edilecek uygun bir manevi tazminat tutarı ile sorumlu tutulması gerekir...”; Yargıtay 4 HD, 1715/4615, 22.3.2012 (Lexpera) “Her ne kadar yayın tarihinde davacı, atılı suçtan tutuklu ise de, fotoğrafı da basılarak “...’nin katili yakalandı. Zanlı K3 Kaçarken düşürdüğü elektrik faturasından yakalandı...” biçiminde sunulan haberde Anayasanın 15. maddesinin son cümlesinde yer alan “...suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.” biçiminde düzenlenen masumiyet karinesi ihlal edilmiştir. Davacı henüz sanık sıfatı dahi almamış iken hakkında “...katil...” sözcüğü kullanılmak yoluyla toplumun kendisine karşı infial duymasına neden olacak biçimde öz ile biçim arasındaki denge bozulmuştur. Şu durumda dava konusu haber ile davacının kişilik haklarına saldırıda bulunduğu kabulü gerekir”; Yargıtay HGK, 1406/449, 23.6.2020 (Lexpera); Yargıtay HGK, 1321/415, 9.4.2019 (Lexpera); La Semaine judiciaire 1995 I 174. Farklı yönde; Yargıtay 4 HD, 4053/965, 15.2.2018 (Kazancı) “Mahkemece eylemin masumiyet karinesi ve lekelenme hakkının ihlali niteliğinde olduğu, eleştiri sınırlarının aşıldığı gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Dosyanın incelenmesiyle; paylaşım tarihinde davacılar aیت fotoğrafın evvelce basında yer aldığı bu haliyle görünür gerçeğe uygun olduğundan, kişilik haklarına saldırıdan söz edilemez”. Ayrıca; Burcu Değirmencioğlu, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında “Masumiyet Karinesi”nin Korunması’ (2019) 2 Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 307, 334-335. Kişilik hakkının bazı unsurlarının anayasal değerde olduğu; Peter E. Quint, ‘Free Speech and Private Law in German Constitutional Theory’ (1989) 48(2) Maryland Law Review 247, 302.

⁸ Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku* (21. Bası, Filiz 2022) N 607; Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Kişiler Hukuku* (22. Bası, Filiz 2021) 130; Rona Serozan, *Medeni Hukuk* (6. Bası, Vedat 2015) 464; Werly (n 2) 25; İsviçre Federal Mahkemesi, 5A_60/2008, 26.6.2008 (Swisslex).

⁹ Claus-Wilhelm Canaris, ‘Grundrechte und Privatrecht’ (1984) 184 Archiv für die civilistische Praxis 201, 228; Jörg Fedkte, ‘Drittwirkung in Germany’ *Human Rights and the Private Sphere* (Routledge-Cavendish 2007) 148 vd; Detlev W. Belling, ‘Die Verantwortung des Staats für die Normsetzung durch die Tarifpartner zur Grundrechtstreu und Legalitätskontrolle von Tarifnormen’ (1999) Zeitschrift für Arbeitsrecht 547, 573; Aurelia Colombi Ciacchi, ‘Freedom of contract as freedom from unconscionable contracts’ *Unconscionability in European Private Financial Transactions – Protecting the Vulnerable*

mahkemeler, ulusal hukuku uygulamak için bu haklara uygun karar vermekle yükümlü olmaktadır. Ulusal hukuk uygulanırken temel haklara uygun yorumun esas alınması zorunlu olmakla birlikte temel haklarla çatışan düzenlemeler bakımından temel haklar üstün tutulmak gerekmektedir. Aksi takdirde Anayasa veya AİHM nezdinde temel hak ihlali gerekçesiyle yapılabilecek bir başvuru sonucunda ihlal kararı çıkacaktır.

Masumiyet karinesi bakımından da bir özel hukuk uyumsuzluğunda mahkeme, davanın taraflarından birini, yargılamada incelenen olgular bakımından hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü¹⁰ bulunmadan suç işlemeşçesine hüküm kurarsa

(Cambridge University 2010) 10-13; Alman Anayasa Mahkemesi, 1 BvR 12/92, 6.2.2001; Bu yönde Fransız mahkeme kararları için: Jean-Pierre Marguénaud, 'La fondamentalisation du droit privé' (2015) 11 Revue de droit d'Assas 33, 35; Oya Boyar, *Anayasa ve Özel Hukuk* (On İki Levha 2019) 42; O. Gökhan Antalya, *Hukuk Metodolojisi* (Seçkin 2021) N 2972-2979; Anayasa ve özel hukuk ilişkisi için ayrıca: Necip Kocayusufoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm I* (4. Basıdan 7. Tıpkı Bası, Filiz 2014) §40 N 2 ve dn 4.

¹⁰ Bu bağlamda ceza yargılamasında sanık aleyhine ispat yükünün yerine getirilmemesi nedeniyle beraata hükmedilmesi durumunda, beraat etmiş sanığa suçluymuş gibi kamu gücü tarafından muamele edilmesi masumiyet karinesinin ihlali anlamına gelir: İnceoğlu, Baş Süzel ve AYTEKİN İnceoğlu (n 4) 182; Elif Bekar, 'Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK m. 223)' (2017) 75(1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 15, 29. Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olduğu bir olasılıkta ise ilk derece ceza yargılaması mercii sanık aleyhine esas hakkında bir karar vermekle birlikte, bu karar kesin hüküm niteliğini taşımaz. Bu nedenle başka bir uyumsuzlukta mahkemenin hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına dayanması masumiyet karinesinin ihlali anlamına gelir (Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 2012/665, 27.7.2013 "Bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyumsuzluklarda, açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet kararına dayanılması masumiyet karinesi ile çelişebilir"; Anayasa Mahkemesi, 2013/2091, 4.11.2015 "Başvuru konusu Mahkemenin karar gerekçesinde geçen "... Ağır Ceza Mahkemesinin ilgili ceza dosyası sureti ve ilamlar dosya içine celp edilmiş olup, davacının yukarıda açıklanan olay sonucu mahkûmiyetine karar verildiği, ancak ceza yasaları gereği hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı sabittir. Feshe dayanak olay, ceza davası dosyası ile doğrulanmıştır. " ifadesi Mahkemenin Ceza Mahkemesinin mahkûmiyet yönündeki tercihi atıf yaptığını göstermektedir. Mahkeme kararında kullanılan ifade ve değerlendirmeler dikkate alındığında Mahkemenin yalnızca ceza dosyası kapsamında verilen mahkûmiyet kararını esas aldığı, Ceza Mahkemesinin eyleme yönelik yaptığı tespiti bağlı olarak olayın gerçekliğine kanaat getirdiği ve sonuca ulaştığı anlaşılmıştır. Mahkemenin; Ceza Mahkemesi kararındaki tespiti bağımsız, kendi görüşünü ortaya koyacak herhangi bir delili kararında irdelemediği, olay ve olgular hakkında yeni bir değerlendirme yapmadığı, dolayısıyla münhasıran hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen fiillere dayanarak nihai kararı tesis ettiği anlaşılmıştır"; Tosun (n 2) 28-29). Nitekim uygulama bu yönde gelişmiş olup özel hukuk uyumsuzluklarında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına dayanılması söz konusu olmamaktadır: Yargıtay HGK, 19-639/30, 1.2.2012 (Kazancı) "Eğer bu yönden kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı bulunmuyorsa, hukuk hakimini bağlayacak bir ceza mahkemesi kararından da söz etmek mümkün değildir ... hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kesin bir mahkûmiyet anlamında değildir. Bu sebeple ortada ceza hukuku anlamında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığından B.K.nun 53. maddesi uyarınca hukuk hakimini bağlamayacaktır"; Yargıtay 19 HD, 19182/8887, 16.6.2015 (Kazancı); Bu yönde: Haluk N. Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (18. Bası, Beta 2021) N 101.3; Murat Atalı, *Pekcanutez Usûl-Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha 2017) 2077-2079; Derya Belgin Güneş, *Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Bakımından Etkileri* (On İki Levha 2019) 95-98. Aksi fikirde: Ahmet M Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (22. Bası, Turhan 2018) 613; M Alper Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri* (Yetkin 2021) 599. Şahsi cezasızlık sebebi bulunması durumunda CMK 223/4-b uyarınca ceza vermeye yer olmadığı kararı verilecektir. Bu durumda sanığın suç işlediği sabit olduğundan bu kişi aleyhine sonraki bir yargılamada bu karara dayanılması masumiyet karinesinin ihlali neden olmayacaktır. Öte yandan CMK 223/3-b hükmü, zorunluluk halinde kusurun bulunmaması nedeniyle ceza vermeye yer olmadığı kararı verileceğini düzenlemektedir. Buna göre, yürürlükteki ceza hukuku mevzuatının zorunluluk halini bu hukuk alanı bakımından hukuka uygunluk nedenlerinden farklı olarak ele aldığı görülmektedir (Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (10. Bası, Seçkin 2019) 384). Öğretide, bu olasılıkta suçun gerçekleştiği ancak kusurluğun bulunmaması nedeniyle cezalandırılmadığı belirtilmektedir (Abdullah Batuhan Baytaç, *Kanunilik İlkesi Bağlamında Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Yorum* (On İki Levha 2018) 243; Bekar (n 10) 31; Belgin Güneş (n 10) 29; Özge Ceren Yavuz, 'Ceza Mahkemesi Kararlarında Meşru Savunma ve Zorunluluk Hâlinin Hukuk Mahkemesi Kararlarına Etkisi' (2018) 1(2) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121, 133; Medeni hukuk bakımından zorunluluk hali teşkil eden durumlarda beraat kararı verilmesi vurgusu ile: R Murat Önok ve Işık Önay, 'Hukuk Düzeninin Birliği İlkesi Çerçevesinde Zorunluluk Hâlinin Hukukî Niteliği' (2019) 77(2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 847, 891). Buna göre, sonraki bir özel hukuk yargılamasında bu karara dayanılması masumiyet karinesinin ihlali anlamına gelmeyecektir. Ancak ceza hukuku öğretisinde zorunluluk halinin niteliğine ilişkin eleştiriler de mevcuttur: Zeki Hafizoğulları, 'Kusurluluğu Kaldıran Bir Neden Olarak Ceza Hukukunda İstenemezlik İlkesi' (2008) 57(3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 337, 367 dn 97.

yahut bu yönde bir ifadeye karar gerekçesinde yer verirse, kamu gücü tarafından ilgili kişinin lekelenmeme hakkı ihlal edilmiş olur¹¹. Bu sonuçtan kaçınmak için özel hukuk mahkemelerinin de hüküm verirken ve karar gerekçelerini oluştururken kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmadan bir kimseyi bir suç tipini işlemiş olarak addetmemesi gerekmektedir¹².

Bir özel hukuk ilişkisinde hukuki bir sonucun doğumu için kesinleşmiş mahkûmiyet kararının varlığı mevzuat tarafından aranmışsa, özel hukuk mahkemesi hüküm verirken mahkûmiyet kararının varlığını ulusal hukuk kurallarını uygularken takdir edecektir. Ancak, ilgili düzenlemelerde konusu suç teşkil eden bir olgunun varlığı sonucuna varmak için kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı gerekli görülmemiş¹³

¹¹ İnceoğlu, Baş Süzel ve Aytekin İnceoğlu (n 4) 180-181; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku II* (12. Bası, Seçkin 2022) 182; Akif Yıldırım, 'Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi' (2017) 5(9) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 491, 507; Feyzioğlu (n 1) 152; Değirmencioglu (n 7) 341; Antoine Thélin, 'L'indemnisation du prévenu acquitté en droit vaudois' (1995) 1995(III) Journal des Tribunaux 98, 102. Ceza yargılamalarında davanın zamanasını nedeniyle sona erdirilmesi halinde sanığın yargılama giderlerinden mahkûm olmuşçasına sorumlu tutulması masumiyet karinesinin ihlalini teşkil eder: Minelli v İsviçre Başvuru no 8660/79 (AİHM, 25 Mart 1983); Ceza yargılamasının mahkûmiyet dışında bir kararla sonuçlanması durumunda kararın sanığın suçluluğunu ima eder tarzda ifadeler içermesinin masumiyet karinesinin ihlali anlamına geldiği: Lutz v Almanya Başvuru no 9912/82 (AİHM, 25 Ağustos 1987); Sekanina v Avusturya Başvuru no 13126/87 (AİHM, 25 Ağustos 1993); Anayasa Mahkemesi, 2014/2354, 16.10.2014 (Kazancı); Anayasa Mahkemesi, 2013/2091, 4.11.2015 (Kazancı); ATF 116 Ia 162; ATF 114 Ia 299. Suç ithamı bulunmayan gerekçelerin ihlale yol açmayacağı: İsviçre Federal Mahkemesi, 4A_180/2010, 3.8.2010 (Swisslex).

¹² Yargıtay 7 HD, 40196/6691, 21.3.2016 (Kazancı) "Ayrıca feshe konu olay ile ilgili davacının savunmasında eylemi kabul ettiği ancak söz konusu müşterinin ablası olduğunu ve onun talimatı ile işlem yapıp bedelini de iade ettiğini beyan ettiği, bu beyanının da duruşmada davacı tanığı olarak dinlenen ilgili müşterinin beyanları ile de teyit edildiği halde yani somut olayda davacının haksız kazanç elde ettiğine dair yeterli kanıt bulunmaz iken mahkeme gerekçesinde "... kendisine haksız kazanç sağladığı anlaşıldığından..." şeklinde masumiyet karinesini ihlal niteliğinde kabul edilebilecek bir tespitle bulunulması da Dairemizde hatalı kabul edilmiştir". Karş İsviçre Federal Mahkemesi, 5A_177/2012, 2.5.2012 (Swisslex). Bu kararda Federal Mahkeme eşlerden birine yöneltilmiş suç teşkil eden ithamlar hakkında mahkûmiyet kararı verilmemiş olsa dahi bu durum evlilik birliği içindeki güven unsurunu zedeleyeceğini, boşanmaya bu nedenle karar verilmesinin masumiyet karinesini ihlal etmeyeceğini belirtmektedir. Aynı çıkarım şüpheye dayalı fesih durumları için de yapılabilir (Al MK §626 kapsamında: Martin Henssler, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Band 5* (8. Bası, C.H.Beck 2020) §626 BGB N 229). Şüphenin varlığı sürekli hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hale getirmişse bu durumun yargı organı tarafından tespit edilmesi doğrudan bir itham bulunmadıkça masumiyet karinesini zedelemeye. Genel olarak şüphenin hukukun sonuç doğurduğu durumlar ile bir kişiye suç zafesi eklenmesi birbirini karşıtırmamak gerekir.

¹³ Aşağıda ifade edileceği üzere çalışma konusunu oluşturan mirastan yoksunluk ve mirasçılıktan çıkarma sebepleri açısından da durum böyledir. Mirastan yoksunlukta: Gaspard Couchepin ve Laurent Maire, *Stämpflis Handkommentar Commentaire du droit des succession* (Stämpfli 2012) Art 540 CC N 13; Stephanie Hrubesch-Millaure, *Orell Füssli Kommentar ZGB Kommentar* (42. Bası, Orell Füssli 2021) Art 540 ZGB, N 10; Arnold Escher, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch Das Erbrecht Zweite Abteilung* (3. Bası, Schulthess 1960) Art 540 ZGB N 7-8; Mustafa Dural ve Turgut Öz, *Miras Hukuku* (15. Bası, Filiz 2020) 370; M Kemal Oğuzman, *Miras Hukuku* (6. Bası, Filiz 1995) 266; Zahit İmre, *Türk Miras Hukuku* (4. Bası, Fakülteler Matbaası 1978) 465; Sezer Çabri, *Miras Hukuku Şerhi Cilt I-II* (On İki Levha 2018) C II N 73; B. İlkay Engin, *Mirastan Yoksunluk* (Beşir Kitabevi 2010) 79; Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku* (3. Bası, Filiz 1987) 533; Mirasçılıktan çıkarmada: Paul Piotet, *Droit successoral* (2. Bası, Editions universitaires 1975) 390; Balthasar Bessenich ve Samuel Rickli, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB Art. 1-61 SchIT ZGB)* (6. Bası, Helbing Lichtenhahn 2019) Art 477 ZGB N 11; Leila Roussianos ve Géraldine Auberson, *Stämpflis Handkommentar Commentaire du droit des succession* (Stämpfli 2012) Art 477 CC N 11; Jean Guinand, Martin Stettler ve Audrey Leuba, *Droit des successions* (6. Bası, Schulthess 2005) N 173; Dural ve Öz (n 13) 206; Oğuzman (n 13) 210; Ali Naim İnan, Şeref Ertuş ve Hakan Albaş, *Miras Hukuku* (8. Bası, İleri 2012) 364; O. Gökhan Antalya ve İpek Sağlam, *Miras Hukuku* (3. Bası, Legal 2015) 206; İmre (n 13) 380; Fikret Eren ve İpek Yücer Aktürk, *Türk Miras Hukuku* (Yetkin 2019) 192; Çabri (n 13) C I N 441; Kürşad Yağcı, *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma* (On İki Levha 2013) 130; Samim Gönensay ve Kemalettin Birsan, *Miras Hukuku* (2. Bası, Ahmed Said Matbaası 1963) 62; JdT 1948 I 258. Bununla birlikte bir olgunun gerçekleşmesi ceza mahkûmiyetine bağlanmışsa, bu durumda hükümün kesinleşmesi gerekliklik arz eder: Yargıtay 11 HD, 55/87, 7.1.2013 (Kazancı) "Dava, genel kurul karar iptaline dair olup, mahkemece hizmet sebebiyle emniyeti suiistimal suçundan mahkûm olan kişinin yeniden yönetim kurulu üyeliğine seçilmesinin iyi niyet kurallarına aykırı olduğu gerekçesiyle genel kurul kararının ilgili maddesinin iptaline karar verilmiştir. Ancak TTK'nun 315/2. maddesinde "İdare meclisi azalarından biri iflasa tabi kimselerden olup da iflasına karar verilir veya hacir altına alınır yahut azalık için lüzumlu kanuni vasıfları kaydederse, vazifesi sona ermiş olur. Ağır hapis cezası ile veya sahtekârlık, emniyeti suiistimal, hırsızlık, dolandırıcılık suçlarından dolayı mahkûmiyet halinde dahi hüküm aynudur" hükmü düzenlenmiştir. Kanun'un lafzına göre ancak

olsa da kamu gücünü kullanan bir makam olarak özel hukuk mahkemesinin temel hak ihlaline sebebiyet vermemek maksadıyla masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkına riayet ederek kesinleşmiş mahkûmiyet kararını esas alması gerekecektir. Bununla birlikte yargılamada temel hak ihlalinden kaçınılması gerekliliği, maddi hukukta öngörülen koşulların değişmesi anlamına gelmemektedir. Maddi hukukta öngörülmüş koşullar ile yargılama sonucunda özel hukuk mahkemesinin temel hak ihlalinden kaçınması gerekliliği yargılamada esas alınması gereken koşullar arasında ayrılık yaratmaktadır¹⁴. Ancak Anayasa'ya ve AİHS'ne uygun yorum ilkesi¹⁵ dikkate alındığında, özel hukukta kanun hükümlerinin yorumlanmasıyla bu koşulun maddi hukuk tarafından da arandığı sonucuna ulaşılması yolu kapalı değildir¹⁶. Öyle ki kanunların yorumlanmasında bu ilkelerin esas alınması sonucunda maddi hukuk ve temel hakların korunmasına ilişkin ilkeler arasındaki ayrılık giderilmiş olacaktır. Türk Borçlar Kanunu (TBK) madde 114/II ve Medeni Kanun (MK) madde 5

mahkûmiyet kararının kesinleşmesi halinde yönetim kurulu üyesinin vazifesi sona erer. Dairemizin yerleşmiş kararları gereğince de ancak kesinleşmiş mahkûmiyet kararının bulunması yönetim kurulu üyeliğine seçilmeye engeldir. Davalı şirket genel kurulu, bu durumu bilerek dava dışı kişiyi yönetim kuruluna seçmiş olup hakkındaki mahkûmiyet kararı kesinleşmediğine göre masumiyet karinesi de göz önüne alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekmektedir...".

¹⁴ Türk hukukunu ilgilendiren güncel bir örnek olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 70133/6 sayılı başvuruya ilişkin 5.7.2022 tarihli kararı verilebilir. Eski vakfın kurucu belgesinde salt erkek vakıf evlatlarının galleye hak kazanacağına öngörüldüğü gerekçesiyle kadın davacının talebinin reddine ilişkin ulusal mahkeme kararlarının, ayrımcılık yasağı hakkındaki AİHS 14 hükmünü ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. Böylece Mahkeme ayrımcılık yasağını özel hukuk ilişkilerinin tamamına uygulama yolunu açmıştır. Ayrımcılığın kişilik hakları bakımından sonuçları: Yargıtay 4. HD, 13725/6981, 8.11.2017 (Lexpera) "*Somut olayda; davalıya ait ... isimli sitede ... ve ... havaalanında vurgun mu yaptılar?*" başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. Bu yazının içeriğinde, davacı ...nin bünyesinde bulunan şirketler tarafından 2006 yılında... de satın alınan arazilerin, üçüncü köprü ve üçüncü havaalanı yapılmasına yönelik imar planındaki değişiklikten sonra daha yüksek fiyata satılması eleştirilmiştir. Ancak ilgili yazının başlığında yazı içeriği ile ilgisiz bir biçimde, davacının sahibi olduğu ... markası ile ilgili ...ifadesine yer verilmiştir. Davaya konu yazının başlığında yer alan bu ifade hedef gösterme, kişileri din ve inançları nedeniyle ayrımcılığa tabi tutma niteliğinde olduğundan kişilik haklarına saldırıda bulunulmuştur. Söz konusu ifadenin ayrımcılık niteliğinde olması nedeni ile bir miktar manevi tazminat hükmedilmesi gerekir"; Yargıtay 4 HD, 12084/1064, 30.1.2012 (Lexpera) "*İnançlar arasında din ya da inançları gerekçeleriyle ayırım gözeterek onları aşağılamak veya hedef göstermek insan onuruna saygısızlık olduğu gibi kişilik haklarına da saldırı oluşturmaktadır*"; Yargıtay 4 HD, 811/4084, 14.3.2012 (Lexpera); Fransız Temyiz Mahkemesi de ırkçı hükümler içeren bir vasiyetname hükümünü hukuka aykırı addetmiştir: Olivier Beaud, 'Les obligations imposées aux personnes privées par les droits fondamentaux-Un regard français sur la conception allemande' (2013) 10 Jus Politicum 1, 8.

¹⁵ Jörg Paul Müller, *Verwirklichung der Grundrechte nach Art. 35 BV Der Freiheit Chancengeben* (Stämpfli 2018) 110 vd; Manfred Wolf ve Jörg Neuner, *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts* (11. Bası, C.H.Beck 2016) §4 N 36 ve 50-51; Rona Serozan, *Hukukta Yöntem – Mantık* (2. Bası, Vedat 2017) §2 N 250-252; Demirsatan (n 5) 734; Semih Batır Kaya, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle Karşılaştırmalı Olarak Anayasal Hakların Hukuki Rejimi ve Yorumu* (Seçkin 2021) 147 vd; Kocayusufpaşaoğlu (n 9) §40 N 3 ve dn 5; Anayasa Mahkemesi, 2013/2187, 19.12.2013 (Kazancı); Yargıtay HGK, 3-163/308, 17.4.2002 (Kazancı) "*Yasa kurallarının, birer bağlayıcı ve üstün hukuk kuralları olan anayasa hükümleriyle birlikte ve onlarla çelişmeyecek biçimde yorumlanması esastır. Bir yasa kuralı, değişik biçimlerde yorumlanabiliyorsa, bunlardan Anayasaya en uygun olanının benimsenip uygulanması gerekir. Anayasanın 35. maddesi, mülkiyeti kişinin temel hakları arasında saymıştır. O nedenle, bu hakkın kısıtlanmasına ancak sınırlandırmanın kaçınılmaz olduğu zorunlu ve istisnai durumlarda başvurulmalıdır. Bu durumda, mülkiyet hakkını sınırlayan kuralların bu anlayış içinde, başka bir deyişle kapsamları genişletmek biçimde değil, daraltacak biçimde yorumlanmaları gözden kaçırılmamalıdır*". Ayrıntılı bilgi ve deşerlendirme: Antalya (n 9) N 2943-2971.

¹⁶ Kaldı ki, söz konusu kanun hükümlerinin temel hak ihlaline yol açtığından bahisle Anayasa Mahkemesi nezdinde somut norm denetimine götürülmesi halinde Mahkeme'nin yorumlu ret kararı vererek ve böylece masumiyet karinesine aykırı uygulamaları hükümlerin kapsamında çıkarmak suretiyle Anayasa ve AİHS'ne uygun yorumu diğer yargı organlarına dayatması son derece olasıdır. Yorumlu ret kararlarının bağlayıcılığı: Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku* (24. Bası, Beta 2020) 258 vd; O. Korkut Kanadoğlu, *Anayasa Mahkemesi* (Beta 2004) 244; İbrahim Şahbaz, 'Anayasa Mahkemesi Kararının Gereğesinin Bağlayıcılığı Sorunu' (2020) 2 Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 341, 356 vd; Anayasa Mahkemesi, 16/3, 27.1.1987 (Kazancı); Anayasa Mahkemesi, 5/18, 7.2.2007 (Kazancı). Bireysel başvuru kurumu ile bağlayıcılığın kuvvetlendiği: Korkut Kanadoğlu, *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru* (On İki Levha 2015) 12; Ozan Ergül, 'Bireysel Başvuru Üzerinden Hukuk Metoduna Odaklanmak: Norm somutlaşması, İhmal Yaptırımı ve İçtihat Farklılığı Özelinde Bir Genel Değerlendirme' (2018) 35 Anayasa Yargısı 225, 228.

uyarınca tüm özel hukuk yargılamalarına uygulanması gereken TBK 74 hükmüne göre, hukuk hâkiminin ceza mahkemesinde kusura, sorumluluk koşullarına, zarara ilişkin varılan sonuçlarla bağlı olmadığı gibi beraat kararıyla da bağlı değildir. Hukuk hâkimi bu düzenlemenin sınırları çerçevesinde ceza yargılamasıyla bağlı olmamakla birlikte, hükmün hukuk hâkiminin masumiyet karinesi ve lekelenme hakkını göz ardı edebileceği yönünde bir anlam verilmesi yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda mümkün değildir. Dolayısıyla TBK 74 hükmüne dayanarak mahkûmiyet kararı gerekliliğinden kaçınılması söz konusu olamaz.

Masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkına riayet etmek maksadıyla özel hukuka tâbi bir uyumsuzlukta, suç teşkil eden olguların takdiri için kesinleşmiş mahkûmiyet kararının aranması, suç teşkil eden fiili işlemiş olduğu iddia edilen kişinin aleyhine kesinleşmiş mahkûmiyet kararı verilmeden önce hayatını kaybetmiş olduğu olasılıklarda sorun oluşturabilir¹⁷. Zira ölmüş bir şahıs hakkında soruşturma yapılması söz konusu olmadığı gibi kovuşturma aşamasında da sanığın ölümü kamu davasının düşürülmesine neden olur (Türk Ceza Kanunu (TCK) madde 64/I). Bu olasılıkta, müteveffa hakkında suç teşkil eden bir fiil işlemiş olduğu yönünde özel hukuk mahkemesince yapılan tespit, ölümden sonra Anayasa madde 38/IV ve AİHS 6'daki temel hakkın ihlal edilmesi anlamına gelmez¹⁸. Zira aksi takdirde aleyhe kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünün elde edilmesinin imkânsızlaşması nedeniyle bu kararın alınabildiği durumda hak kazanacak kişilerin haklarından mahrum kalması söz konusu olacaktır ve müteveffa hak ehliyetini yitirmiş olduğundan kural olarak bir temel hak ihlaline maruz kalmaz¹⁹.

¹⁷ Yargıtay 2 HD, 2766/7790, 22.4.2009 (Kazancı) “*Mirasbırakan Fatma'nın eşi Cemal davadan önce vefat etmiş olup, mirasçıları da davacılardır. Ağır Ceza Mahkemesindeki yargılamada sanık Cemal vefat ettiği önden davanın düşmesine karar verilmiştir. Mirastan yoksunluğu düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nun 578. maddesinin 1. fıkrasında, mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldürmek mirastan yoksunluk sebebi olarak gösterilmiştir. Mirastan yoksunluğunun tespiti de mirasçılık belgesi verilmesinde görevli mahkemeye aittir. Mahkemece yapılacak iş, ceza dosyası da incelenerek mirastan yoksunluk sebebinin bulunup bulunmadığının tespiti ve sonucuna göre karar vermekten ibarettir. Yoksunluk sebebinin tespiti halinde mirasçılık belgesinde miras paylarını gösterecek şekilde hüküm kurulması, ancak Cemal'in mirastan mahrum olduğunun ve mahrumiyetinin hukuki sonuçlarının terekenin paylaşılması sırasında gözetileceğine işaret edilmelidir*”.

¹⁸ Böyle bir durumda mirastan yoksunluğunun gerçekleştiğine karar verilmesi gerektiği yönünde: *Velcea&Mazare v Romanya Başvuru no 64301/01 (AİHM, 1 Aralık 2009)*. Mirastan yoksunluk için mahkûmiyet kararı arayan ilgili iç hukuk düzenlemesi nedeniyle mirasbırakanı öldüren sanığın ölümünden sonra bu hususta karar verilememesi ve sanığın mirasçılığının öldürülen kişinin terekesinin intikal etmesi nedeniyle yapılan başvuruda AİHM, Romanya hükümetinin savunmasına karşın konuya sözleşmenin 6. maddesi yönünde yaklaşmamıştır. Mahkeme, aile yaşamı çerçevesinde meydana gelen olayların ilgili iç hukuk düzenlemesinin yorumlanması bakımından gerekli olduğunu, öldürme gibi bir olgunun varlığı halinde bunun mirasın geçişinde nazara alınmamasının sözleşmenin aile hayatına ve özel hayata saygıya ilişkin 6. maddesine aykırılık oluşturacağını kabul etmiştir. Karş. LG Köln (28. Zivilkammer), 28 O 189/15, 9.11.2016 (Beck-Rechtsprechung (2016) 131131 N 16 ve 19). Bu kararda vefat eden kişinin fotoğrafının bir suçun faili olarak basın organında yayımlanmasının ölenin *post mortem* kişilik hakkını ihlal ettiği, masumiyet karinesinin ölümden sonra da söz konusu olduğu kabul edilmiştir.

¹⁹ François Terré, Yves Lequette ve Sophie Gaudemet, *Droit Civil Les successions Les libéralités* (4. Bası, Dalloz 2013) N 70 ; Philippe Malaurie, *Droit civil Les successions Les Libéralités* (2. Bası, Defrénois 2006) N 48. Nitekim Fransız Medeni Kanunu, mirastan yoksunluk (*indignité*) sebepleri (madde 726 ve 727) bakımından mahkûmiyet kararının varlığı maddi bir koşul olarak aramakta ise de takdiri yoksunlukta (madde 727), on beş yıla kadar hapis cezasını gerektirecek şekilde mirasbırakanı öldüren veya öldürmeye teşebbüs eden yahut yaralayarak ölümüne neden olan kişinin ölümü nedeniyle, mahkûm olmaması durumunda dahi bu hususta tespitte bulunulabileceği kabul edilmiştir. Aynı fiillerin on beş yıl ve üzeri hapis cezası gerektirmesi halinde ise mirasa hak kazanamama diğer mirasçıların mahkemeye başvurmasına ve hâkimin uygun görmesine gerek kalmaksızın kendiliğinden gerçekleşir. Bu durumda anılan imkân 726. maddede öngörülmemekle birlikte örneklemeye madde 727/son'un uygulanmasının mümkün olduğu çıkarımında bulunmak mümkündür. Genel olarak gerekmeyeceği fikrinde: Malaurie (n 19) N 48. Bu değerlendirmenin şüpheli veya sanığın

Bir özel hukuk uyuşmazlığı çerçevesinde mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatının belirlenmesi hususunda mirastan yoksunluk veya mirasçılıktan çıkarma kurumlarına başvurmak gerektiğinde, miras hukukundan ileri gelen hakların kazanılmasına engel oluşturduğu iddia edilen sebeplerin niteliğine göre masumiyet karanesi ve lekelenme hakkının zedelenmesi riski doğacaktır. Aşağıda her bir mirasçılıktan çıkarma ve mirastan yoksunluk sebebi açısından bu temel hak ihlal edilmeksizin nasıl değerlendirme yapılabileceğine değinilecektir. Bununla birlikte, kanunda belirtilen suç tanımını işlemiş sayılmak için suça iştirakin (TCK 37-40) yeterli olduğu nazara alındığında, ilgili mirastan yoksunluk veya mirasçılıktan çıkarma sebebinin gerçekleştiğine ilişkin değerlendirmenin suçun işlenmesiyle bağlantısı olduğu takdirde suça iştirak kapsamında mahkûmiyetin yeterli olacağı gözden kaçırılmamalıdır²⁰.

B. Anayasa Mahkemesi ve AİHM'nin İhlal Kararı Verilmesinin Sonuçları

Masumiyet karanesi ve onunla ilişkili olarak lekelenme hakkının mahkeme kararı ile ihlal edildiğinden bahisle Anayasa Mahkemesi'ne veya AİHM'ye yapılan başvuru sonucunda ihlal kararı çıkarsa temel hak ihlaline yol açan mahkeme kararının yargılamanın iadesine konu olması gerekir. AİHM'nin verdiği ihlal kararı açısından bu durum Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 375/I (i) hükmüyle yargılamanın iadesi sebebi olarak açıkça düzenlenmiştir. Bireysel başvurularda ise bu hukuki imkân 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde tanınmıştır. İhlal kararının verilmesi halinde Anayasa

salt ölümlüyle değil, aleyhine yargılama yapılarak hüküm verilmesinin imkânsızlaştığı veya çok güçleştiği yahu ceza yargılamasının uzadığı diğer durumlara da uygulanmasının olanaklı olup olmadığı aklı gelebilir. Bu noktada esasen hakkı şüpheli veya sanığın suçu işlemiş olmasına bağlı olan tarafın menfaati ile şüphelinin veya sanığın lekelenme hakkının korunmasına ilişkin menfaatinin tartılması söz konusu olmaktadır. Kanımca, temel hakların dokunulmaz bir unsurunu oluşturan masumiyet karanesi ve lekelenme hakkı her halde üstün tutulmak gerekir. Karş Wolfgang Portmann, 'Die Anfechtung des öffentlichrechtlichen Arbeitsvertrags wegen eines Willensmangels - Mit Ausführungen zur Tragweite der Unschuldsvermutung (Besprechung von BGE 132 II 161, vollständiger Text im Urteil 2A.621/2005 vom 30. Januar 2006)' (2006) 4(6) Zeitschrift für juristische Ausbildung und Praxis 144, 156-158. Yazar burada her temel hakkın sınırlanabileceğini, masumiyet karanesi bakımından da şüphe feshi bağlamında menfaatler dengesinin incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Anayasa madde 38 hükmünde bu temel hakkın sınırlanması için sebep öngörülmemesi ve Anayasa'nın madde 15 hükmü dikkate alındığında bu görüşün Türk hukukunda kolaylıkla benimsenmesi mümkün değildir. Alman hukukunda farklı yönde karşı: Julian Rodenbeck, '#MeToo vs. Persönlichkeitsrechte und Unschuldsvermutung Grenzen der Veröffentlichung verjährter und nicht verjährter sexualstrafrechtlicher Vorwürfe' (2018) 71(17) Neue juristische Wochenschrift 1227, 1229; LG Itzehoe, 9 S 70/17, 20.7.2018 (Neue Juristische Online Zeitschrift 2019/12, 409) "Mahkeme, kovuşturmanın tamamlanmasını beklemek zorunda değildir. Ayrıca belirtmek gerekir ki eğer ciddi şüphe mevcutsa hak sahibinin özel hukuk yargılamasında cezai kovuşturmanın sonuçlanmasını beklemek zorunda olması makul değildir. Dolayısıyla mahkeme, yargı faaliyetini ceza yargılamasının nihai olarak sonuçlanmasına dek durdurmaya mecbur değildir. Bu yönde bir hukuki gereke bulunmadığı gibi esasen bu durum özel hukuk yargılamasının makul süreyi aşacak şekilde uzamasına neden olur".

²⁰ Mirastan yoksunlukta: Gönensay ve Birsan (n 13) 194; Çabri (n 13) C II N 80; Oğuzman (n 13) 266; Engin (n 13) 85; Kocayusuflaşaoğlu (n 13) 533; Pascal Montavon, *Abrégé de droit civil* (4. Bası, Schulthess 2020) 639. Mirasçılıktan çıkarmada: Piotet (n 13) 390; Peter Weimar, *Berner Kommentar - Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Die Erben, Die gesetzlichen Erben, Die Verfügungen von Todes wegen* (3. Bası, Stämpfli 2009) Art 477 ZGB N 5; Christoph Wildisen, *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (3. Bası, Schulthess 2016) Art 477 ZGB N 3; Antalya ve Sağlam (n 13) 206; Çabri (n 13) C I N 441; Oğuzman (n 13) 210; Yağcı (n 13) 103; ATF 76 II 265; ATF 73 II 214. Kasten öldürme ve mirastan yoksunluk çerçevesinde: Yargıtay 14 HD, 3837/267, 16.1.2017 (Kazancı) "Davacı, ...'nin muris ...'yı kasten öldürmeye azmettirme suçundan kesinleşmiş mahkûmiyetinin bulunduğunu ...'nin mirastan yoksun olduğunu, ...'nin diğer eşinden olan altsoyunun ...'nin mirasçısı olamayacağını beyan ederek kararın bozulmasını istemiştir. ... mirasbırakanı kasten öldürmeye azmettirmiş olması nedeni ile mirasçı olamaz".

Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmeder. İhlal, mahkeme kararından kaynaklandığı takdirde hukuki yarar bulunduğu müddetçe başka bir deyişle temel hak ihlalinin giderilmesi için mahkeme kararına mutlak gereksinim bulunuyorsa²¹, yeniden yargılama yapılması²² için ilgili mahkemeye dosyayı gönderir; yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve bunun sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde karar verir (6216 sayılı Kanun 50/II).

Bu durumda ilgili mahkemenin temel hak ihlalinin kaçınılmaz için kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bireysel başvuru veya AİHM başvurusu sürecinde ceza mahkemesi tarafından verilmemişse, mirastan yoksunluğa veya mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin sebebin gerçekleşmediği yönünde hüküm kurması gerekecektir²³. Bununla birlikte ihlal salt karar gerekçesindeki bir ifadeden kaynaklanıyorsa ve verilecek hükmün sonucunu etkileyecekse salt gerekçenin değiştirilmesi yeterlidir.

II. Mirastan Yoksunluk Sebepleri Açısından Masumiyet Karinesi

A. Genel Olarak

Genel anlamda miras hukuku kaynaklı hak kazanmaya ehil bir şahıs, Medeni Kanun'un 578. maddesinde yer alan fiilleri mirasbırakana (*de cuius*) ilişkin olarak hukuka aykırı ve kasten²⁴ işlediği takdirde, bu şahsa ilgili mirasbırakandan miras hukuku kaynaklı herhangi bir hak intikal etmez²⁵. Kanun koyucunun MK 578 hükmündeki sebepleri düzenleyerek söz konusu şahsın, aleyhine bu fiilleri işlediği ve ölüme bağlı tasarrufta bulunma özgürlüğünü engellediği mirasbırakana mirasçı

²¹ Ramazan Gümüşay, 'Bireysel Başvuruda İhlalin Ortadan Kaldırılmasının Bir Aracı Olarak "Yeniden Yargılama" Kararı ve İcrası' (2018) 22(1-2) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 93, 103; İhlalin sonucu yargılama ile giderilemiyorsa, yargılamanın iadesine gidilmez: Mine Akkan, *Pekcanitez Usûl-Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha 2017) 2883.

²² Bireysel başvuruda ihlal kararı, yargılamanın iadesine ilişkin HMK 375 hükmünde sayılan sebepler arasında yoktur. Bununla birlikte, bireysel başvuru sonucunda 6216 sayılı Kanun uyarınca yeniden yargılama suretiyle yargılamanın iadesi gerçekleştirilmektedir. Bireysel başvuru sonucunda yargılamanın yenilenmesinin olağan iade prosedüründen birtakım farklılıkları bulunsa da işlevsel olarak yargılamanın iadesi ile özdeş olduğu kabul edilmek gerekir: Kuru (n 1) C II 1547; Pekcanitez Usûl-Akkan (n 21) 2881 dn 70; Muhammet Özkes, *Pekcanitez Usûl-Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha 2017) 2339. Farklı yönde: Kanadoğlu (n 16) 241 vd; Gümüşay (n 21) 100.

²³ Kuru (n 1) C II 1571; Yargıtay 2 HD, 2976/9562, 18.9.2017 (Kazancı) "O halde, yargılamanın yenilenmesi sebebi olabileceği hususunu, derece mahkemelerinde yargılaması devam eden davalarda da göz önüne alınması gerekir. Anayasa Mahkemesi'nin bu husustaki bireysel başvuru sonucu aldığı ihlal kararı karşısında hak ihlaline yol açmamak için hükmün bozulması..."; Aynı yönde: Yargıtay 2 HD, 23893/9497, 21.4.2014 (Kazancı); Yargıtay 2 HD, 24695/361, 12.1.2016 (Kazancı).

²⁴ Piotet (n 13) 500; OFK-Hrubesch-Millauer (n 13) Art 540 ZGB N 8; Oğuzman (n 13) 265; Dural ve Öz (n 13) 370; Bülent Köprülü, *Miras Hukuku Dersleri* (2. Bası, Fakülter Matbaası 1985) 354; Çabri (n 13) C II N 69; Eren ve Yücer Aktürk (n 13) 421; İnan, Ertaş ve Albaş (n 13) 464; SHK-Couchepin ve Maire (n 13) Art 540 CC N 10, yazarlar saikin önemli olmadığı fikrinde.

²⁵ Bu itibarla mirastan yoksunluğun terekenin paylaşımında nazara alınacağına yönelik yargı kararlarında hiçbir isabet bulunmamaktadır. Örn: Yargıtay 2 HD, 3540/6336, 19.4.2005 (Kazancı) "Mirasçılıktan çıkarma (iskat), mirastan feragat veya mahrumiyetin hukuki sonuçlarının terekenin paylaşımı sırasında gözetileceğine işaret edilmek suretiyle ve bu durumlar yok sayılarak miras paylarını gösterir biçimde hüküm tesis edilmesi gerekmektedir"; Yargıtay 7 HD, 4829/6159, 27.10.2010 (Kazancı).

veya vasiyet alacaklısı olmasını uygun görmediği, özel hukuk cezasına benzer şekilde bir yaptırım öngörmüş olduğu ifade edilebilir. Ancak bu sebeplerin varlığına karşın mirasbırakanın affi sonucunda (MK 578/II) mirastan yoksunluk sonucunun doğumuna engel olunması, mirasbırakanın iradesinin esas alındığını göstermektedir. Bu itibarla kanun koyucunun kabulü, af bulunmadıkça mirasbırakanın varsayımsal iradesinin failin terekesinden miras hukuku kaynaklı herhangi bir hak iktisap edememesi olduğu yönündedir²⁶. Söz konusu sebeplerin gerçekleştiği durumlarda mirasbırakanın hemen hiçbir zaman failin terekesinden miras hukuku kaynaklı bir hak kazanmasına engel olma imkânı bulamayacağından, mirastan yoksunluğun mirasçılıktan çıkarmanın tamamlayıcısı olduğu ifade edilebilir²⁷.

Mirastan yoksunluk sebepleri gerçekleştiği takdirde mirasın açıldığı andan itibaren kendiliğinden hukuki sonuç doğurur, herhangi bir mahkeme kararına veya irade açıklamasına gereksinim bulunmaz²⁸. Mirastan yoksunluk nedeniyle mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatının varlığının çekişmeli olduğu bir davada verilecek hüküm yenilik doğurucu nitelikte değildir²⁹. Ayrıca genel hükümler çerçevesinde salt bu sıfatların varlığı veya yokluğu hususunda tespit davası da açılabilir³⁰. Fakat bu konuda mahkemece yapılan değerlendirmenin yukarıda ifade edildiği üzere, Anayasa 38/IV ve AİHS 6/II hükmünü ihlal ederek temel hak ihlaline sebebiyet vermesi olasıdır.

Bu konudaki açıklamalara geçmeden önce mirastan yoksunluğa ilişkin düzenlemelerde mirasa hak kazanılmasına engel olguların MK 578/I (1) haricinde tamamlanmış olması arandığından, MK 578/I (1) saklı kalmak üzere teşebbüs nedeniyle mahkûmiyet kararı verilmiş olsa dahi mirastan yoksunluğun gerçekleştiği yönünde karar verilmesinin mümkün olmayacağına işaret edilmek gerekir³¹.

²⁶ İmre (n 13) 463; SHK-Couchepin ve Maire (n 13) Art 540 CC N 2. Bu nedenle kurumun özel hukuk cezası yaptırımı olmaktan çok mirasbırakanın iradesini gerçekleştirmeye yönelik bulunduğu yönünde: Heizmann Reto, *Strafe im schweizerischen Privatrecht, Phänomenologie und Grenzen gesetzlich begründeter Strafsanktionen des Privatrechts* (Stämpfli 2015) 253; Engin (n 13) 206. Mirasbırakanın gerçek iradesinin ortaya çıkmasına engel olunmasının hükmün temelinde bulunduğu yönünde: Engin (n 13) 119. Fransız hukukunda kurumun özel hukuk cezası niteliğinde olduğu, mirasbırakanın iradesinin dikkate alınmadığı yönünde: Malaurie (n 19) N 44.

²⁷ Ivo Schwander, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB Art. 1-61 SchIT ZGB)* (6. Basi, Helbing Lichtenhahn 2019) Art 540 ZGB N 4; Kocayusufpaşaoğlu (n 13) 532; Köprülü (n 24) 353; Antalya ve Sağlam (n 13) 318.

²⁸ Dural ve Öz (n 13) 376-377; Kocayusufpaşaoğlu (n 13) 539; Engin (n 13) 168-169; Yargıtay 14 HD, 13925/2708, 3.3.2016 (Kazancı) “*Mirastan yoksunluk kendiliğinden sonuç doğurduğundan ayrıca bir mahkeme kararı alınmasına gerek bulunmamaktadır. Bu sebeple mirasçılık belgesinde miras paylarını gösterecek şekilde hüküm kurulması sonra da mirastan yoksunluk nedeni ile yoksun olan kişinin miras payının kime kalacağını belirtmesi sureti ile mirasçılık belgesi verilmesi gerekir*”; Yargıtay 2 HD, 4483/6252, 2.7.1985 (Kazancı).

²⁹ Kocayusufpaşaoğlu (n 13) 540.

³⁰ Yargıtay 2 HD, 18968/10929, 18.4.2013 (Kazancı) “*Mahkemenin de kabulünde olduğu gibi dava mirastan yoksunluğunun tespitine ilişkindir. Bu durumda davaya bakma görevi asliye hukuk mahkemesine aittir*”.

³¹ MK 578/I (2) yönünden: Çabri (n 13) C II N 87; MK 578/I (3) yönünden: Engin (n 13) 125; ZK-Escher (n 13) Art 540 ZGB N 11; MK 578/I (4) yönünden: Engin (n 13) 159; Çabri (n 13) C II N 105.

B. Mirasbırakanın Öldürülmesi veya Öldürülmeye Teşebbüs Edilmesi (MK 578/I (1))

Bir kişi, olağan koşullarda kendisinden miras hukukuna ilişkin bir hak kazanacağı mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldürürse veya öldürmeye teşebbüs ederse, mirasbırakandan miras hukuku bağlamında herhangi bir hak iktisap edemez. Bir kişiyi kasten ve hukuka aykırı olarak öldürmek veya öldürmeye teşebbüs etmek ise TCK 81 ilâ 83³² hükümlerinde düzenlenen kasten öldürme suçunun yasal tanımına girmektedir³³. Başka bir deyişle, bir kişinin MK 578/I (1) uyarınca mirastan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmaması, kaçınılmaz olarak, “kasten öldürme” suçunun da işlediği anlamına gelir. Öldürme neticesine yönelmiş irade, hem Medeni Kanun hem de Türk Ceza Kanunu bakımından kastın varlığı için yeterli olacaktır³⁴. Diğer yandan özel hukuk açısından hukuka aykırılığı önleyen kanun hükmünü yerine getirme (TBK 63) ve haklı (meşru) savunma (TBK 64/I), Türk Ceza Kanunu anlamında ceza sorumluluğunu kaldıran neden olarak ceza sorumluluğunun doğumuna engel teşkil eder (TCK 24/I, 25/I). Böylece medeni hukuk ve ceza hukuku arasında bu açıdan uyum söz konusudur³⁵. Bununla birlikte zorunluluk halinde farklılık bulunmaktadır. Medeni hukukta TBK 64/II uyarınca zorunluluk hali başkasının kişivarlığına yönelik fiiller bakımından hukuka aykırılığı gidermezken, ceza hukukunda bir hukuka uygunluk sebebi olarak düzenlenmemekle birlikte ceza sorumluluğunun doğumuna engel teşkil eden durum olarak kabul edilen zorunluluk halinde, TCK 25/II hükmü ile

³² Öldürme fiilinin ihmali suretle işlenmesiyle mirastan yoksun olunması mümkündür. Benzer yönde: Engin (n 13) 93.

³³ Karş İsviçre’de hayatî tehlike yaratma, dövüşme ve saldırı (İsviçre Ceza Kanunu 127-129, 133-137) suçlarının da bu kapsamda değerlendirilebileceği fikrinde: SHK-Couchepin ve Maire (n 13) Art 540 CC N 13; BSK-Schwander (n 27) Art 540 ZGB N 7. Ceza kanununda düzenlenmiş öldürme suçlarının nadiren mirastan yoksunluk sebebi oluşturmayacağı fikrinde: ibid N 7. Ancak yazarın verdiği örneklerin öldürme suçu olarak kabul edilmesi güçtür (İsviçre Ceza Kanunu 128bis; 114).

³⁴ Olası kast hem Türk Ceza Kanunu (TCK 21/II) bakımından, hem de mirastan yoksunluk sebebi (Piotet (n 13) 500; Engin (n 13) 98; Eren ve Yücer Aktürk (n 13) 421) bakımından yeterlidir. Türk Ceza Kanunu kapsamında fail bir başkasını öldürmeyi kastettiği halde mirasbırakanı öldürmüştü, kasten öldürmeden sorumlu olur ancak mirasbırakanın niteliklerinden kaynaklı ağırlatıcı sebepler uygulanmaz (TCK 30/II). Ceza hukuku anlamında kastın ağırlatıcı sebebi içermediği ifade edilmek gerekir (Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 10) 423). Bu şekilde bir kişide hatanın söz konusu olduğu halde, mirastan yoksunluğun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda kanunda bir açıklık yoktur. Bununla birlikte, failin mirastan uzaklaştırılması bakımından yaptırma tâbi tutulunan herhangi bir kişinin değil mirasbırakanın öldürülmesi bulunduğundan kişide hata sonucunda mirasbırakanın öldürülmesi halinde mirastan yoksunluğun gerçekleşmemesi uygun olur. Böylece, MK 578/I (1) hükmü amaca uygun surette daraltılmak gerekir. Karş Bu durumda ağır ihmalle öldürme söz konusu olduğundan yoksunluğun gerçekleşmeyeceği fikrinde: Çabri (n 13) C II N 78. Benzer değerlendirme ötenazi için de geçerlidir. Kasten öldürme fiilinin ötenazi saikiyle gerçekleştirilmesi halinde, ötenazi istemi hukuka aykırılığı gidermeye henüz yeterli olmamakla birlikte, failin miras hukuku açısından kınanabilir bir iradesi bulunmadığı mirasbırakanın da varsayımsal iradesinin faili mirasından uzaklaştırma olmadığı çıkarımında mümkündür. Dolayısıyla amaca uygun daraltma faaliyeti kapsamında miraslıktan yoksunluğa yol açan kasten öldürme fiilleri kapsamında ötenazi hali çıkarılmak gerekir: Piotet (n 13) 501; Engin (n 13) 96; Çabri (n 13) C II N 82; Eren ve Yücer Aktürk (n 13) 422; İnan, Ertaş ve Albaş (n 13) 465; CHK-Wildisen (n 20) Art 540 ZGB N 3; Kocayusufoğlu (n 13) 534; Oğuzman (n 13) 266; ZK-Escher (n 13) Art 540 ZGB N 8; İsviçre Ceza Kanunu madde 114 bağlamında: BSK-Schwander (n 27) Art 540 ZGB N 7.

³⁵ Kaldı ki hukuka uygunluk bağlamında hukuk düzeni bir bütün teşkil eder. Özel hukukun bir fiili hukuka uygun sayması fiilin ceza hukuku uyarınca da hukuka uygun sayılmasına sebebiyet verir. Buna karşılık ceza hukuku kendi tanımladığı hukuka aykırılığı esas aldığından bir fiilin özel hukuka hukuka aykırı sayılması ceza hukuku anlamında hukuka aykırılığı gerçekleştirmeye tek başına yeterli olmaz. Bu hususlarda ayrıntılı bilgi: Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (16. Bası, Seçkin 2021) 285; Sulhi Dönmez ve Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt II* (12. Bası, Beta 1999) 9-10. Bireyleri korumayı amaçlamayan suç tiplerinin haksız fiil sorumluluğu açısından hukuka aykırılığı doğurmaya yetmeyeceği: Şahin Akıncı, *Borçlar Hukuku Bilgisi* (9. Bası, Sayram 2016) 141. Ceza hukukundaki hukuka uygunluk sebeplerinin nazara alınacağı: BSK-Schwander (n 27) Art 540 ZGB N 8. Karş O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II* (Legal 2015) 522.

neticenin üzerinde gerçekleştiği değer açısından ayırım yapılmamıştır. Ancak korunan değer ihlal edilen değere en azından eşdeğer nitelikte olması lazım gelmektedir³⁶. Öldürme fiili TBK 64/II uyarınca hukuka uygun sayılamayacağı gibi öldürme veya öldürmeye teşebbüs TCK 25/II gereğince zorunluluk hali çerçevesinde kaldığı durumda hukuka aykırılık ortadan kalkmadığı için MK 578/I (1) kapsamında kalan bir eylem söz konusu ise, mirastan yoksunluk yine de gerçekleşecektir. Ceza hukuku anlamında zorunluluk halinde kalan böyle bir fiilin, ötenazi saikiyle işlenen bir fiil ile benzer sayılması mağdurun istemi bulunmadıkça söz konusu olmadığından bir örtülü boşluğun bulunduğundan bahisle mirastan yoksunluğun gerçekleşmeyeceğini ileri sürmek mümkün olmamalıdır.

Maddi anlamda yoksunluğun doğumu için mahkeme kararı hükümde açıkça aranmamış olsa³⁷ dahi MK 578/I (1) uyarınca mirastan yoksun olmak TCK 81 ilâ 83 hükümlerince kasten öldürme suçunun işlenmiş olması sonucunu getirdiğine göre, bir özel hukuk uyuşmazlığında mahkemenin bir kişinin mirastan yoksun olduğu hususunda hüküm kurması, kamu gücünü kullanan mahkemenin bu kişiye kasten öldürme suçunu işlediği yönünde ithamda bulunduğu anlamına gelir. Bu nedenle, mirastan yoksun olduğu iddia edilen kişi aleyhinde kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü bulunmadıkça, söz konusu karar bu şahsın lekelenmeme hakkını masumiyet karinesini ihlal etmek suretiyle zedeler. Bu nedenle, yoksunluğa yol açtığı iddia edilen kasten öldürme fiiline ilişkin olarak kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça, bir özel hukuk uyuşmazlığında mahkeme, öldürme suçu işlenmişçesine hüküm tesis etmekten kaçınmalıdır³⁸. Hâlihazırda yürüyen bir cezai soruşturma veya kovuşturma bulunduğu takdirde ise bu hususun bekletici mesele yapılması icap eder³⁹.

³⁶ Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 10) 391; Elif Bekar, *Türk ve Amerikan Ceza Hukukunda Zorunluluk Hali* (Seçkin 2013) 116 vd.

³⁷ Kocayusufpaşaoğlu (n 13) 533; Engin (n 13) 216. Kaldı ki Anayasa ve AİHS'ne uygun yorum ilkesi çerçevesinde ilgili hükümlerin bu şekilde yorumlanması imkânının açık olduğuna yukarıda işaret edilmişti.

³⁸ Kesinleşmiş mahkûmiyeti esas alarak isabetli yönde: Yargıtay 16 HD, 4849/7189, 29.11.2018 (Kazancı) “*Temyiz talebinde bulunan ...'un, davacı ... oğlu olan babası... 'u kasten öldürmekten ... 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 27.12.2010 tarih ve 1998/280 Esas, 2010/356 Karar sayılı kesinleşmiş ilamıyla mahkum edildiği, miras bırakanın kasten ve hukuka aykırı olarak öldürmenin TMK'nın 578/1. maddesi gereğince mirastan yoksunluk sebebi olduğu, yasa gereği mirastan yoksun olan ... 'un...*”; Yargıtay 14 HD, 4329/708, 6.2.2017 (Kazancı) “*Davacı vekili ... 'nın mirastan yoksun olması nedeni ile ... 1. Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 2014/598 Esas 2014/638 Karar sayılı mirasçılık belgesinin iptalini ve mirasçılık belgesi verilmesini istemiştir. ... 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 1993/22 Esas 1994/ 60 Karar sayılı dosyasında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı ile sabit olduğu üzere, ..., ... 'yı ve ... 'ı kasten öldürmüştür. ... Mirasbırakan ... 'ın mirasçısı ... 'ın ölümü ile miras payının kıtı ... 'dan dolayı ... 'ya geçmesi de TMK m.578/1 uyarınca mirastan yoksunluk sebebi ile mümkün değildir*”.

³⁹ Yargıtay 14 HD, 1141/1143, 1.2.2016 (Kazancı) “*Dava, mirastan yoksunluğun tespiti ve mirasçılık belgesi verilmesi istemine ilişkindir. ... Dairemizce, mahkemenin kararı ... Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2012/486 Esas, 2013/205 Sayılı kararının kesinleşmemiş olması yönünden bozulmuş ise de UYAP sisteminden yapılan incelemede ... Ağır Ceza Mahkemesi'nin 29.04.2013 tarihli ve 2012/486 Esas, 2013/205 Sayılı kararının Yargıtay 1. Ceza Dairesince 2014/5222 Esas, 2015/3683 Karar sayılı ilamı ile onanarak 08.06.2015 tarihinde kesinleştiği bu defa yapılan incelemede anlaşıldığından, davacı vekilinin karar düzeltme talebinin kabulüyle Dairemizin bozma kararının kaldırılarak hükmün onanması gerekmektedir*”; Yargıtay 14 HD, 2403/9067, 15.10.2015 (Kazancı).

C. Mirasbırakanı Sürekli Şekilde Ölüme Bağlı Tasarruf Yapamayacak Duruma Getirmek (MK 578/I (2))

Bir kişi, kasten ve hukuka aykırı olarak⁴⁰ sürekli surette ölüme bağlı tasarrufta bulunamayacak hale getirdiği⁴¹ bir kişiden⁴² miras hukuku kaynaklı kazanımda bulunamaz. Bu mirastan yoksunluk sebebi ile mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufta bulunma özgürlüğünü kullanma imkânından yoksun bırakılması yaptırım altına alınmıştır⁴³. Ölüme bağlı tasarrufta bulunma özgürlüğünün kullanılmasına engel olduğundan söz edebilmek için bu imkândan ölüm anına kadar mahrum olunmalıdır. MK 578/I (2) hükmünde yer alan “sürekli” sözcüğünden de bu anlam çıkarılmalıdır⁴⁴.

Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufta bulunma özgürlüğünü kullanmasına bu bent kapsamında engel olunması için mirasbırakanın kasıtlı bir icrai yahut ihmali fiille yaralanarak ölmesi veya yaralama sonucunda ayırt etme gücünü yahut fiziksel olarak ölüme bağlı tasarrufta bulunma olanağını yitirmesi gerekir⁴⁵. Belirtilen bu haller ise, Türk Ceza Kanunu’nda suç olarak düzenlenmiş neticesi sebebiyle ağırlamış yaralamayı (TCK 87/II, IV, 88) teşkil etmektedir. Böylece, yargılamada bir kişinin MK 578/I (2)’ye göre mirastan yoksun olduğu sonucuna varılması, bu kişinin TCK 87-88 hükümlerinde yer alan suçu işlediği ithamında bulunulması anlamına gelir. Başka bir deyişle TCK 87-88 hükümlerinde tanımlanan suçları işlemeksizin mirasbırakana karşı MK 578/I (2) hükmünde düzenlenen yoksunluk sebeplerini gerçekleştirmek olanaksızdır. Dolayısıyla MK 578 hükmünde mahkûmiyet açık bir maddi koşul olarak aranmamış olsa da temel hak ihlalden kaçınmak ve Anayasa ile AİHS’ne uygun yorum ilkesine uymak maksadıyla, bu bent kapsamında mirastan yoksunluğun yargılama kapsamında tespit edilebilmesi için, bir önceki bentteki açıklamalara koşut olarak, TCK 87-88 hükümlerine dayanan kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmadan bir özel hukuk yargılamasında MK 578/I (2) uyarınca yoksunluğun gerçekleştiği sonucuna varmaması lazım gelir.

⁴⁰ Kasıt ve hukuka aykırılık hususunda yukarıdaki başlıkta yapılan açıklamalar geçerlidir. Çabri (n 13) C II N 89. Ölüme bağlı tasarrufta bulunma imkânından yoksun bırakma saikine gerek olmadığı: OFK-Hrubesch-Millauer (n 13) Art 540 ZGB N 11; SHK-Couchevin ve Maire (n 13) Art 540 CC N 17.

⁴¹ Öldürmeye teşebbüs sonucunda mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufta bulunma iradesini sürekli surette açıklayamayacak hale geldi ise her iki bent nedeniyle de mirastan yoksunluğun doğacağı: Engin (n 13) 116.

⁴² Ceza hukukunda kişide hata suretiyle fiilin mirasbırakana karşı işlenmiş olması halinde yukarıdaki açıklamalara koşut olarak bu sebep açısından da yoksunluk kanımca gerçekleşmez.

⁴³ Engin (n 13) 102.

⁴⁴ Engin (n 13) 105 ve 108; Dural ve Öz (n 13) 371; Çabri (n 13) C II N 84; Kocayusufoğlu (n 13) 535; Oğuzman (n 13) 266; ZK-Escher (n 13) Art 540 ZGB N 9; Aksi görüşte: Eren ve Yücer Aktürk (n 13) 424. Ancak bu sebeplerin sona ermesinden sonra uygun bir reaksiyon süresi olmadan mirasbırakanın ölümü halinde, sürekliliğin sona ermediğini kabul etmek uygun düşer: Engin (n 13) 107; Çabri (n 13) C II N 85.

⁴⁵ Engin (n 13) 101-102; CHK-Wildisen (n 20) Art 540 ZGB N 4.

D. Mirasbırakanın Aldatma, Zorlama veya Korkutma Yolu ile Ölüme Bağlı Tasarruf Yapmasını veya Tasarruftan Dönmesini Sağlamak yahut Engellemek (MK 578/I (3))

Miras hukuku kaynaklı hak kazanabileceği bir şahsı, aldatma, zorlama veya korkutma suretiyle belirli bir ölüme bağlı tasarruf yapmaya sevk eden veya yapmaktan kasten⁴⁶ engelleyen kişi mirastan yoksun kalır. Aynı sonuç mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruftan dönmesini sağlamak veya engellemek açısından da geçerlidir. Mirasbırakanı iradesini sağlıklı olarak kullanmaktan alıkoyan fiillerin ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyetinin kaybedildiği ana dek süreklilik arz etmesi gerekir⁴⁷. Bu etki geçmesine karşın ölüme bağlı tasarrufta bulunma iradesini bir şekilde ortaya koymayan mirasbırakanın önceki mevcut iradesini muhafaza ettiği yorumu yapılabilir. Etkinin kaybolduğu andan sonra ve özellikle mirasçılıktan çıkarma olanağı elde edilince, yoksunluk kurumuna başvurma gereği ortadan kalkmaktadır⁴⁸.

Hüküm kapsamında aldatmadan mirasbırakanı kasten hataya düşürmek veya mevcut hata durumunun devamlılığını sağlamak anlaşılır⁴⁹. TCK 157 hükmünde yer alan dolandırıcılık suçunda hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp onun veya başkasının zararına olarak kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişinin bu suç işleyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu suç çerçevesinde hileli davranış⁵⁰, MK 578/I (3) anlamında aldatmaya elverişli olsa da suçun işlenebilmesi, “zarar” ve “yarar” unsurları⁵¹ bakımından kanımca olanaklı değildir. Miras hukukunda ancak beklenen hak olarak nitelendirilmeyecek muhtemel bir miras beklentisinin bulunduğu⁵² nazara alındığında bu beklentinin kaybının TCK 157 anlamında zarar; elde edilmesinin ise yarar sayılması mümkün değildir. Dolayısıyla özel hukuk yargılamasında, MK 578/I (3) uyarınca mirasçılıktan yoksunluğun gerçekleştiğine hükmedilmesi halinde masumiyet karinesinin zedelenme riski yoktur. Ayrıca hilenin mutlaka suç teşkil edecek surette gerçekleşmesi söz konusu olmaz⁵³. Karar gerekçesinde bu fiilin hatalı

⁴⁶ OFK-Hrubesch-Millauer (n 13) Art 540 ZGB N 13; Antalya ve Sağlam (n 13) 320; Çabri (n 13) N 90; Engin (n 13) 119; Kocayusufoğlu (n 13) 535 vd; Oğuzman (n 13) 267; ZK-Escher (n 13) Art 540 ZGB N 10. Burada kast, ölüme bağlı tasarrufa yönelik olmak gerekir: Engin (n 13) 120.

⁴⁷ BSK-Schwander (n 27) Art 540 ZGB N 18; Piotet (n 13) 502; OFK-Hrubesch-Millauer (n 13) Art 540 ZGB N 14; Engin (n 13) 129 ve 136; Çabri (n 13) C II N 95; Aksi yönde: Gönensay ve Birsen (n 13) 195.

⁴⁸ Engin (n 13) 129.

⁴⁹ ZK-Escher (n 13) Art 540 ZGB N 12. Bu bent kapsamında genel olarak: OFK-Hrubesch-Millauer (n 13) Art 540 ZGB N 13; SHK-Couchevin ve Maire (n 13) Art 540 CC N 18.

⁵⁰ TCK 157 anlamında hileli davranış, mevcut veya geçmiş bir olguya dair hatalı tasavvur yaratan belli bir ağırlığa sahip her türlü davranış kabul edilmektedir: Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (16. Bası, Seçkin 2021) 707; Durmuş Tezcan, M Ruhan Erdem ve Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (19. Bası, Seçkin 2021) 869.

⁵¹ Bunların malvarlıksal anlam taşıdığı: Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 50) 710-711; Tezcan, Erdem ve Önok (n 50) 886 ve 889.

⁵² Bu hususta: Barış Demirsatan, ‘Miras Sözleşmelerinde Aşırı Yararlanmanın Uygulanabilirliği’ (2020) 22(2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1053, 1069 ve dn 53.

⁵³ Piotet (n 13) 503, Yazar bu vurgulamayı yaptıktan sonra mirastan yoksunluk sebebi olarak aldatmanın geçerli sayılabilmesi için suç teşkil etmesi gerektiğini kabul etmektedir.

şekilde dolandırıcılık suçu olarak nitelendirilmesi suretiyle bu suçun işlendiğinin belirtilmesi, her halde temel hak ihlaline neden olacaktır.

MK 578/I (3) anlamında korkutmada ise hukuka aykırı surette mirasbırakanda kötülüğe maruz kalacağına ilişkin tasavvur yaratılmaktadır⁵⁴. Bu bağlamda korkutmadan söz edebilmek için, ölüme bağlı tasarrufların iptaline ilişkin düzenlemeyle aynı anlamın verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Böylece vasiyetnamede her türlü korkutma işlemi iptal edilebilir kılarken, miras sözleşmelerinde irade kuramı esas alınmadığından TBK 37 hükmündeki koşulların gerçekleşmesi aranmaktadır⁵⁵.

Bu çerçevede korkutma ise TCK 106 hükmünde düzenlenen tehdit suçu ile TCK 107 hükmünde düzenlenen şantaj suçu ilişkilendirilebilir. Tehdit suçunun işlenebilmesi için failin fillinin mağdurun veya bir yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştirilmesine yönelik olması gerekmektedir. Şantaj suçu ise bir kişinin hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlamasıyla yahut kendisine veya başkasına yarar sağlamak maksadıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde bulunulması suretiyle işlenir. Tehdit veya şantaj suçunun işlenmesi suretiyle MK 578/I (3) hükmünün uygulama koşulları gerçekleşebilir. Buna karşılık aksini ifade etmek mümkün değildir. Başka bir deyişle MK 578/I (3) anlamında korkutmanın şantaj veya tehdit suretiyle gerçekleşmesi zorunlu değildir. Bu nedenle bir özel hukuk yargılamasında, TCK 106 veya 107 suçlarından bahisle kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmasa dahi, bu suçların işlenmiş olduğuna dair bir gerekçelendirme yapmamak kaydı ile MK 578/I (3) uyarınca mirasçılıktan yoksunluğun gerçekleştiğine hükmedilmesinde engel yoktur.

Zorlama kavramı ise maddi ve manevi zorlama olarak ikiye ayrılır. Manevi zorlama, korkutma kavramı içinde değerlendirilir⁵⁶; bu itibarla ayrıca düzenlenmesine gerek yoktur⁵⁷. Maddi zorlamadan ise maddi cebir (*vis absoluta*) anlaşılır ve bu fiillerin etkisinin ölüme bağlı tasarruf ehliyetinin yitimine dek devam etmesi gerektiğinden⁵⁸ çok istisnai durumlarda gerçekleşebileceği ifade edilmelidir. Bu çerçevede, ölüme bağlı tasarruf yaptırmak veya yapılmasına engel olmak TCK 108 hükmünde yer alan cebir suçu arasında bağlantı kurulabilir. Cebir suçu “*bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir*

⁵⁴ Engin (n 13) 143.

⁵⁵ Kocayusufoğlu (n 13) 332; Genel olarak: Dural ve Öz (n 13) 227; Oğuzman (n 13) 102; İvazsız miras sözleşmeleri açısından karşı Antalya ve Sağlam (n 13) 248.

⁵⁶ Engin (n 13) 146.

⁵⁷ Hükümde genel olarak zorlama kavramına yer verilmesine gerekmediği, korkutmanın yeterli olduğu hakkında: Dural ve Öz (n 13) 372.

⁵⁸ Engin (n 13) 146.

kullanılması” suretiyle işlenmektedir⁵⁹. Bu çerçevede cebir suçunu işlemeyen MK 578/I (2) anlamında maddi zorlamanın icra edilmesi söz konusu olmamaktadır. Dolayısıyla bu hüküm çerçevesinde de mirastan yoksunluğun bir özel hukuk uyumsuzluğu kapsamında tespitinde masumiyet karinesine ilişkin yukarıda belirtilen saptamalar nazara alınmak gerekir.

E. Mirasbırakanın Yeniden Yapmayacağı Durumda ve Zamanda Ölüme Bağlı Tasarrufun Ortadan Kaldırılması veya Bozulması (MK 578/I (4))

Miras hukuku kaynaklı hak kazanabileceği bir şahsın yaptığı hükümsüz veya hükümden düşmüş olmayan⁶⁰ ölüme bağlı tasarrufu, bu tasarrufun yeniden yapılamayacağı durumda ve zamanda kasten⁶¹ ortadan kaldıran veya bozan şahıs, ölüme bağlı tasarrufu yapan kişinin mirasından yoksun olur. Bu çerçevede mirastan yoksunluğa sebebiyet verecek şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufun vasiyetname veya miras sözleşmesi olmasının ve vasiyetname bakımından bu tasarrufun şekli⁶² önemli değildir. Hükümün el yazılı vasiyetname açısından uygulama alanı bulma olasılığı çok daha yüksek olmakla birlikte, resmi şekilde düzenlenen ölüme bağlı tasarrufun ilgili makamlarca saklanan aslına⁶³ karşı da belirtilen fiiller gerçekleştirildiğinde uygulanması söz konusu olabilecektir.

Hükümde yoksunluğa yol açabileceği kabul edilen iki fiil mevcuttur. Ölüme bağlı tasarrufun ortadan kaldırılması, işlemin fiziksel varlığının tamamen veya kısmen yok edildiğini veya yok edilmese dahi hak sahiplerinden gizlenmesini ifade eder⁶⁴. Ölüme bağlı tasarrufun bozulması ise, varlığını koruyan işlemde yapılan müdahalelerle bu işlemin geçerli olmadığı yönünde bir görünüm yaratılması anlamına gelir⁶⁵. Ancak işlemin içeriğinin aynen ve tamamen belirlenmesine olanak varsa MK 543/II hükmü nedeniyle yoksunluğun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği tartışılabilir. Bu çerçevede ölüme bağlı tasarrufa karşı yapılan fiile karşı bir yaptırım öngörüldüğünden ve mirasbırakanın varsayımsal iradesinin içeriğinin aynen ve tamamen tespit edilmediği

⁵⁹ Cebirden, başkasının özgürce irade oluşturmasını ve buna göre hareket etmesini engellemeye uygun güç kullanımı veya başkaca fiziksel etkiye bulunma anlaşılır: Tezcan, Erdem ve Önok (n 50) 550.

⁶⁰ Ölüme bağlı tasarruf geri alınmışsa, konusuz kalmışsa yahut yoklukla veya kesin hükümsüzlükle malül ise mirastan yoksunluğun doğumu söz konusu olmaz. Buna karşılık iptal edilebilir bir ölüme bağlı tasarrufta, işlemin iptaline hükmedilmedikçe, hüküm kapsamında işlenen bir fiil, mirastan yoksunluğa sebebiyet verir: ZK-Escher (n 13) Art 540 N 13; Piotet (n 13) 503; Kocayusufoşpaşaoğlu (n 13) 538; Oğuzman (n 13) 268; Engin (n 13) 157; Çabri (n 13) C II N 103; İnan, Ertaş ve Albaş (n 13) 467. Sahte ölüme bağlı tasarruf düzenlenmesi de mirasbırakan tarafından yapılmış bir ölüme bağlı tasarruf bulunmadığından hükümün kapsamında değerlendirilmez: ZK-Escher (n 13) Art 540 ZGB N 14. Aksi yönde: Piotet (n 13) 505; Rona Serozan ve Baki İlkay Engin, *Miras Hukuku* (8. Bası, Seçkin 2022) § 5 N 50.

⁶¹ Oğuzman (n 13) 265; Kocayusufoşpaşaoğlu (n 13) 536; Engin (n 13) 152; Çabri (n 13) C II N 99.

⁶² Sözlü vasiyetname bakımından tanıkların son arzuları kasten yetkili makama aktarmaması veya farklı içerikle aktarması bu hüküm kapsamında değerlendirilebilir: Engin (n 13) 155; BK-Weimar (n 20) vorb Art 506-508 ZGB N 11; ZK-Escher (n 13) Art 506 ZGB N 10; Çabri (n 13) C II N 102.

⁶³ Engin (n 13) 153 dn 393; Çabri (n 13) C II N 101.

⁶⁴ Kocayusufoşpaşaoğlu (n 13) 536 vd; Engin (n 13) 153; Oğuzman (n 13) 267-268; ZK-Escher (n 13) Art 540 ZGB N 14; CHK-Wildisen (n 20) Art 540 ZGB N 6.

⁶⁵ Kocayusufoşpaşaoğlu (n 13) 537; Engin (n 13) 156; ZK-Escher (n 13) Art 540 ZGB N 14; Çabri (n 13) C II N 102; CHK-Wildisen (n 20) Art 540 ZGB N 6.

durumdan farklılık göstermeyeceği söylenebileceğinden kanımca yine yoksunluk sonucunun doğacağını kabul etmek yerinde olacaktır⁶⁶.

TCK 210 hükmünde vasiyetnamenin resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturabileceği kabul edilmiştir. Belirtmek gerekir ki bu hüküm resmi vasiyetname dışındaki vasiyetnameler için bir anlam ifade etmektedir. Resmi vasiyetname, görevi gereği yetkili makamlarca düzenlenen bir işlem olduğundan her hâlıkârda resmi belge⁶⁷ sayılır⁶⁸. Aynı çıkarım, resmi vasiyetname ile aynı şekil koşullarına tâbi miras sözleşmeleri için geçerlidir. Bu bağlamda ölüme bağlı tasarrufun ortadan kaldırılması veya bozulması, resmi belgede sahteciliğe ilişkin TCK 204/I hükmündeki “... gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ... kişi”, resmi belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemeye ilişkin TCK 205 hükmündeki “Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi...” düzenlemelerinde tanımlanan suç tipleriyle MK 578/I (4) hükmünde yer alan fiiller kural olarak örtüşecektir. Bu örtüşmenin gerçekleşmeyeceği haller sözlü vasiyetname⁶⁹ ile sınırlıdır. Belirtilen istisna dışında, özel hukuka ilişkin bir yargılamada MK 578/I (4) hükmünün uygulanma şartlarının gerçekleştiği yönünde kesinleşmiş mahkûmiyet kararına karşın bir tespitte bulunulması, ilgili şahıs için yukarıda anılan suç tiplerinden birini işlediği yönünde itham oluşturur ve temel hak ihlaline yol açar⁷⁰. Bu nedenle önceki açıklamalara koşut olarak, bu yönde bir karar verilmemesi icap eder. Zira, ölüme bağlı tasarrufun hak sahiplerinden gizlenmesi TCK 205 kapsamında kaldığı gibi, işlemin fiziksel varlığının tamamen veya kısmen yok edilmesi de bu hüküm çerçevesindedir. Ölüme bağlı tasarrufun yapılan müdahalelerle geçerli olmadığı yönünde bir görünüm yaratılması anlamına gelen bozulma ise, TCK 204/I hükmü içinde bulunur. Çünkü geçerli olmadığı yönünde görünüm yaratmak belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme anlamına gelir.

⁶⁶ Piotet (n 13) 504; SHK-Couchepin ve Maire (n 13) Art 540 CC N 22. Aksi görişte: Dural ve Öz (n 13) 374.

⁶⁷ Belge, hukuki sonuç doğurmaya veya belli bir olguyu tevsik etmeye yarayan yazı olarak tanımlanmaktadır: Tezcan, Erdem ve Önok, (n 50) 1041; Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 50). 823. Resmi belgeyi ise bir kamu görevlisi görevi gereği ve ilgili şekil şartlarına uyarak düzenler: Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 50) 827; Tezcan, Erdem ve Önok (n 50) 1046.

⁶⁸ Bu göndermenin sahtecilik suçlarına ilişkin bütün fiillere ilişkin olduğu kabul edilmektedir: Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 50) 832; Tezcan, Erdem ve Önok (n 50) 1049.

⁶⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 50) 831.

⁷⁰ Benzer yönde değerlendirilebilir: Yargıtay 23 HD, 2569/1627, 5.3.2012 (Kazancı) “Kabule göre, mahkemece, davalılar A.Murat ile Berç hakkında, bu görevlerinden dolayı görevi ihmal, zimmet, görevi kötüye kullanma, Kooperatifler Yasası'na aykırı davranma suçlarından kamu davası açıldığı, haklı sebebin, hukuki ilişkinin sürdürülmesini, objektif iyiniyet kuralları gereğince çekilmez hale getiren hukuki bir olgu olması karşısında, henüz sonuçlanmamış olsa bile bu tasfiye kurulu üyelerine isnat olunan suçların mahiyetine göre davacıdan bu duruma katlanmasının beklenemeyeceği gerekçesiyle azillerine karar verilmiştir. ... Mahkemenin, azil kararındaki gerekçesine yaptığı dayanak, davalıların ceza mahkemesinde yargılanmaları ve yargılandıkları suçlamaların ağırlığı olmuştur. ... Ancak, davalılar hakkında sırf ceza davası açılmış olmasının ve davada isnad edilen suçların ağırlığının, azil kararında haklı neden olduğu kabulü hukukun temel prensiplerinden masumiyet ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir”.

III. Mirasçılıktan Çıkarma Açısından Masumiyet Karinesi

A. Genel Olarak

Mirasçılıktan çıkarma bir maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olup mirasbırakanın saklı paylı mirasçılarını mirastan uzaklaştırmasını sağlar. Bu kurum, saklı paylı birinci zümre mirasçılar bakımından öngörülen ve borç ödemedi aciz içindeki mirasçılarının altsoylarını⁷¹ korumayı amaçlayan koruyucu mirasçılıktan çıkarma ile mirasbırakana karşı birtakım yükümlülükleri ihlal eden saklı paylı mirasçılarını mirastan uzaklaştırılmasını hedefleyen cezai mirasçılıktan çıkarma olmak üzere iki farklı yüze sahiptir⁷². Cezai mirasçılıktan çıkarma ile, mirasbırakan ve saklı paylı mirasçılar arasında saklı payın varlığını meşru kılan olguların mirasçı tarafından sona erdirilmesi üzerine saklı paydan istifade etmemesi temin edilir⁷³. Bu açıdan da özel hukuk cezasına yaklaştığı belirtilmektedir.⁷⁴

MK 510 hükmüyle cezai mirastan çıkarma için sebep teşkil edecek iki olgu düzenlenmiştir: (i) mirasçının mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır suç işlemesi, (ii) mirasçının mirasbırakana veya onun aile üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini ihlal etmesi. Tasarrufun geçerliliği için bu olguların varlığı ve tasarrufta gösterilmiş olması gerekir. Bu sebepler bulunmadığı veya somut şekilde tasarrufta gösterilmediği takdirde mirasçılıktan çıkarma ölüme bağlı tasarrufuna karşı iptal davası açılabilir. Bu durumda mirasçılıktan çıkarılan mirasçı, ancak saklı payına hak kazanabilir (MK 512/I ve III)⁷⁵. Ancak mirasbırakan bu sebep hususunda açık yanılığa düşmüşse açılacak iptal davasının sonucunda mirasçılıktan çıkarılan kişi tüm miras payına hak kazanır⁷⁶. Aşağıda anılan bu sebeplerin özel hukuk yargılamasındaki tespiti meselesi masumiyet karinesi ve lekelenme hakkı açısından değerlendirilecektir.

Bu noktada mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin sebebi sayılabilecek suçlar açısından teşebbüs nedeniyle mahkûmiyet kararının yeterli sayılacağı, suçun kanuni tanımındaki

⁷¹ Evlatlık ve onun altsoyu da bu kapsamdadır: Yağcı (n 13) 94.

⁷² Piotet (n 13) 389; Gönensay ve Birsan (n 13) 61; Köprülü (n 24) 291; İmre (n 13) 379; Kocayusufoşaçoğlu (n 13) 305.

⁷³ SHK-Roussianos ve Auberson (n 13) Art 477 CC N 2; Dural ve Öz (n 13) 204-205; İmre (n 13) 379; Yağcı (n 13) 30; Kocayusufoşaçoğlu (n 13) 306; Doruk Gönen, 'Cezai Mirasçılıktan Çıkarmanın Amacı ve Cezai Mirasçılıktan Çıkmaya Tabi Kişilerin Kapsamı' Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan (Der 2015) 335; Arnold Escher, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch Das Erbrecht Erste Abteilung* (3. Bası, Schulthess 1959) Art 477 ZGB N 1; Çabri (n 13) C I N 426; Banu Atlı, *Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü ve Hükümden Düşmesi* (Seçkin 2017) 47; BSK-Bessenich ve Rieckli (n 13) Art 477 ZGB N 4.

⁷⁴ BK-Weimar (n 20) Art 477 ZGB N 11; Oğuzman (n 13) 210; Serozan ve Engin (n 60) §4 N 183; Gönen (n 73) 336.

⁷⁵ Tasarrufun bünyesinde geçersizlik sebebi olmakla birlikte, saklı pay oranında tenkis yaptırımı uygulanmaktadır: Yağcı (n 13) 7 ve 420; Oğuzman (n 13) 215; Eren ve Yücer Aktürk (n 13) 195. Bu açıdan kısmi iptale benzetilmesi mümkündür. İptal yaptırımı uygulandığı şeklinde: Gönen (n 72) 332. Karş Kocayusufoşaçoğlu (n 13) 315, yazar açık yanılı durumunda açılacak davanın iptal davası, diğer durumlarda tenkis davasının söz konusu olduğunu belirtmektedir. Aynı yönde: Dural ve Öz (n 13) 213 vd; Köprülü (n 24) 288; Antalya ve Sağlam (n 13) 209 ve 211; Serozan ve Engin (n 59) §4 N 189-190; İnan, Ertaş ve Albaş (n 13) 367-368; Montavon (n 20) 640; SHK-Roussianos ve Auberson (n 13) Art 477 CC N 7.

⁷⁶ Kocayusufoşaçoğlu (n 13) 315.

neticenin gerçekleşmesinin şart olmadığı altı çizilmek gerekir⁷⁷. Bu açıdan mirastan yoksunlukla, öldürmeye teşebbüs hali saklı kalmak üzere, farklılık söz konusudur. Zira mirastan yoksunluk kurumunun sevk edilmesinin gerisinde mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufta bulunma iradesinin açıklayamayacak durumda bulunması vardır. Bu durumun gerçekleşmesi için de sebep teşkil eden fiillerin sonucunu doğurması şarttır. Oysa mirasçılıktan çıkarma kurumunda mirasçı ve mirasbırakan arasında saklı paylı meşru kılan bağın ortadan kalkması söz konusu olduğundan bu bağın zedelenmesi için sebep teşkil eden ve suç olarak tasnif edilebilecek fiillerin teşebbüs aşamasında kalması yeterli sayılabilir.

Ayrıca, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı ihlalinin mirasçılıktan çıkarma açısından daha az sayıda yargısal uyuşmazlıkta karşılaşılabileceğini belirtmek mümkündür. Mirastan yoksunluk kendiliğinden hukuki sonuçlarını doğuran bir kurum olduğundan, ilgili her uyuşmazlıkta yoksunluğun bulunduğunu veya bulunmadığını ileri sürmek mümkündür⁷⁸. Mirasçılıktan çıkarma ise, bir ölümüne bağlı tasarruf olarak, istisnaen yok hükmünde veya kesin hükümsüzlük malül sayılmadıkça, mahkeme kararıyla iptal edilene kadar hükümleri doğurur. Dolayısıyla mirasçılıktan çıkarma sebebinin değerlendirilmesi ve bir tespitte bulunulması ancak iptal davası kapsamında mümkündür. Başka uyuşmazlıklarda hukuki durum tasarrufun iptal edilmiş olup olmadığına göre tayin edilir.

B. Mirasbırakana veya Yakınlarına Karşı Ağır Suç İşlenmesi (MK 510/I (1))

MK 510/I (1) hükmü açıkça “suç” işlenmesini çıkarma sebebi olarak öngördüğünden⁷⁹, iptal davasında yargılama masumiyet karinesiyle doğrudan doğruya ilintili olacaktır. Mirasçılıktan çıkarılmış failin aleyhine ceza mahkûmiyeti hükmü verilmeden önce hayatını kaybetmesi olasılığı dışında iptal davasında ağır olarak takdir edilen suçun işlendiği hususunda kesinleşmiş ceza mahkemesi kararı bulunmadan çıkarma sebebinin gerçekleşmiş olduğu ve bu nedenle iptal isteminin reddi gerektiği yönünde sonuca varılması temel hak ihlaline sebebiyet verecektir. Hükümde açık bir maddi koşul olarak ceza mahkemesi kararı aranmamış⁸⁰ olmakla birlikte, yargılamada temel hak ihlalden kaçınmak için ceza mahkemesi tarafından

⁷⁷ CHK-Wildisen (n 20) Art 477 ZGB N 3; Guinand, Stettler ve Leuba (n 13) N 174; Montavon (n 20) 639; Gönensay ve Birsan (n 13) 62; Yağcı (n 13) 124-125; İmre (n 13) 380; Gönen 330; Yargıtay 3 HD, 3523/4550, 4.4.2017 (Kazancı); Yargıtay 3 HD, 11678/19101, 30.11.2015 (Kazancı).

⁷⁸ Gönensay ve Birsan (n 13) 193; SHK-Couchepin ve Maire (n 13) Art 540 CC N 1.

⁷⁹ Ceza hukuku anlamında suçun işlenmiş olması gerekliliği: Oğuzman (n 13) 210; Kocayusufpaşaoğlu (n 13) 309; Çabri (n 13) C I N 440; Yağcı (n 13) 121; Montavon (n 20) 639; CHK-Wildisen (n 20) Art 477 ZGB N 3; Karş ZK-Escher (n 73) Art 477 N 13.

⁸⁰ Yağcı (n 13) 130. Boşanma sonucunda eşler arası nafaka yükümlülüğünün kaldırılmasına ilişkin İsviçre MK 125/III (3) kapsamında hükümde açıkça yer almasa dahi ceza mahkemesi tarafından suçun işlendiğinin tespit edilmesi gerektiği yönünde: Thomas Sutter ve Dieter Freiburghaus, *Kommentar zum neuen Scheidungsrecht* (Schulthess 1999) Art 125 ZGB N 114.

verilmiş kesinleşmiş mahkûmiyet kararı gereklidir ve Anayasa ile AİHS'ne uygun yorum ilkeleriyle de bu uygulama bağdaşacaktır.

C. Mirasbırakan veya Onun Aile Üyelerine Karşı Aile Hukukundan Doğan Yükümlülüklerin Önemli Ölçüde Yerine Getirilmemesi (MK 510/I (2))

Mirasçılıktan çıkarma tasarrufunun geçerli olarak yapılabilmesine dayanak oluşturacak ikinci olgu grubu, mirasçılıktan çıkarılan kişinin mirasbırakan veya onun ailesine karşı aile hukuku kaynaklı yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine kasıtlı veya ihmalle⁸¹ getirmemiş olmasıdır. Aile hukukuna ilişkin yükümlülükler, mirasçılıktan çıkarılan kişi ve mirasbırakan arasında evlilik ilişkisi varsa evliliğin genel hükümleri kapsamında, altsoy-üstsoy ilişkisi varsa soybağı ve velayet hukuku hükümleri çerçevesinde belirlenmek gerekir⁸².

Bu şekilde tespit edilen yükümlülüklerin ihlali mutlak olarak bir suçun işlenmesi anlamına gelmez⁸³. Başka bir deyişle, MK 510/I (2)'e dayanılarak yapılan bir mirasçılıktan çıkarma tasarrufuna karşı açılan iptal davasında söz konusu çıkarma sebebinin mevcudiyetinden bahisle davanın reddi kural olarak masumiyet karinesini ihlal etmez. Bununla birlikte MK 510/I (1) kapsamında kalan bir suçun aynı zamanda ikinci bent kapsamında sayılması halinde kesinleşmiş mahkeme kararının varlığı temel hakların korunması için aranmak gerekir. Ayrıca, birtakım aile hukuku kaynaklı yükümlülüklerinin ihlaliyle bağlantılı olarak Türk Ceza Kanunu'nda bazı hükümler sevk edilmiştir⁸⁴. Evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği gibi TCK 230 hükmündeki suçu işlemiş olur. Aynı konutta yaşadığı MK 510/I (2) hükmünde sayılan kişilere karşı kötü muamelede bulunan kişi, TCK 232 uyarınca cezalandırılır. TCK 233 hükmü ise,

“(1) Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve

⁸¹ Piotet (n 13) 391; Yağcı (n 13) 181; BSK-Bessenich ve Rickli (n 13) Art 477 ZGB N 6.

⁸² Dural ve Öz (n 13) 209; Guinand, Stettler ve Leuba (n 13) N 176; SHK-Roussianos ve Auberson (n 13) Art 477 CC N 12. Anayasa ve uluslararası sözleşmelerin de yükümlülüklerin tespitinde dikkate alınacağı: Yağcı (n 13) 168. Yazar, pozitif hukuk kurallarına aykırı olmadıkça örf ve adet (töre) hukukunun da nazara alınabileceğini belirtmektedir: ibid 168. Salt ahlaki veya dini yükümlülüklerin geçerli bir sebep olarak kabul edilemeyeceği: Kocayusufoğlu (n 13) 312; Antalya ve Sağlam (n 13) 208; Yağcı (n 13) 74. Aile mensuplarının kişilik hakkına saygının da bu kapsamda bir yükümlülük olduğu: BK-Weimar (n 20) Art 477 ZGB N 6.

⁸³ ATF 76 II 265.

⁸⁴ Benzer durum İsviçre'de de söz konusudur: Piotet (n 13) 390 dn 5.

manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” şeklindedir.

Doğrudan bu yükümlülüklerle ilgili olmamakla birlikte, işlendiği takdirde söz konusu yükümlülüklerin de ihlal edilmesine yol açabilecek pek çok suç da mevzuatta düzenlenmiştir⁸⁵. Böylece, herhangi bir kesinleşmiş ceza mahkûmiyeti kararı bulunmaksızın, aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerin suç işlemek suretiyle ihlal edildiği gibi bir gerekçeyle açılmış iptal davasının reddi yoluna gidilmesi, ilgili masumiyet karinesini ve şahsın lekelenmeme hakkını ihlal eder. Ancak herhangi bir suç işlendiğine dair bir itham bulunmaksızın iptal davasının reddinde temel hak ihlali gerçekleşmez. Zira anılan yükümlülüklerin ihlali kaçınılmaz olarak suç işlendiği anlamına gelmemektedir.

IV. Mirastan Yoksunluk ve Mirasçılıktan Çıkarma Bakımından Aranacak Mahkumiyet Kararının Bu Kurumlar Üzerindeki Etkisi

Temel hakların özel hukuka etkisi çerçevesinde gözetilmesi gereken masumiyet karinesi uyarınca aranacak kesinleşmiş mahkumiyet kararı gerekliliğinin mirastan yoksunluk ile mirastan çıkarma kurumlarına ve genel olarak miras hukuku sistematiğine birtakım olumsuz olarak nitelendirilebilecek etkileri bulunabilecektir. Bunların başında ceza yargılamasının uzun sürmesi halinde mirasçılık durumu ve bununla bağlantılı olarak terekenin akıbetinin belirlenmesinin uzaması vardır. Aslında yargılamada bekletici mesele oluşturan her ihtimalde söz konusu olacak bu risk, burada da söz konusudur. Keza, temel hak ihlali gerekçesiyle yapılacak bir yeniden yargılama sonucunda, yine terekenin akıbetinin geçmişe etkili olarak yeniden belirlenmesi gerekliliğiyle karşı karşıya kalmak mümkündür. Ayrıca, bu konudaki özel hukuk yargılamasında daha ağır bir ispat ölçütünün benimsenmesi sonucunda diğer özel hukuk yargılamalarına göre farklılık yaratılmasının eleştiriyeye konu olabileceği düşünülebilir.

Mirastan yoksunluk ve cezai mirasçılıktan çıkarma kurumlarının amaçları açısından meseleye yaklaşıldığında, mirastan yoksunluğa ilişkin sebeplerin gerisindeki ortak temel faili yaptırıma uğratmak olduğu⁸⁶, mirasçılıktan çıkarmada ise saklı payı meşru kılan aile bağına ciddi surette zedeleyen failin cezalandırılması düşüncesinin bulunduğu öğretide ifade edilmektedir⁸⁷. Kurumların temelinde yer alan asıl gayenin faillere yaptırım uygulama olduğu görüşü üstün tutulursa, kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunmadığı takdirde, özel hukuk alanında miras hukukuna ilişkin söz konusu

⁸⁵ Bu kapsamda değerlendirilebilecek örnek suç tipleri hakkında ayrıntılı bilgi: Yağcı (n 13) 209 vd.

⁸⁶ Engin (n 13) 64-65; Kocayusufoğlu (n 13) 531; Gönensay ve Birsan (13) 192.

⁸⁷ Yağcı (n 13) 33; Kocayusufoğlu (n 13) 306. Genel olarak özel hukuk cezası şeklinde: Baş Süzal E, *Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme* (2. Bası, On İki Levha 2023) 170.

sonuçlar doğmayacağından bu amaçların yerine gelmesinde bir bakıma zafiyet oluşacağı, bazı eylemlerin yaptırımdan kaçabileceği ifade edilebilir.

Masumiyet karinesinin bir temel hak olduğu dikkate alındığı takdirde, yukarıda aktarılan olası birtakım olumsuz durumların, bu temel hakkın özel hukukta göz ardı edilmesine dayanak oluşturmayacağı açıktır. Öncelikle söz konusu olumsuzlar hukuki temele dayanmaktan ziyade pratik kaygılardan ibarettir. Başka bir deyişle, özel hukukun Anayasa ile güvence altına alınmış temel haklara uygun surette yorumlanması ve uygulanması gerekmektedir. Bir temel hakkın ihlali ile pratik birtakım kaygılar veya yasa hükümlerinin gerisinde kalmış gerekçeler tartıldığında, ağır basması gereken temel haktır. Kaldı ki bu hususta hak ihlali kararı verildiğinde, yeniden yargılama yapılacak olması ve yine kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunmadığı takdirde hak ihlali kararına koşul olarak verilecek hükmün farklı yönde olması, yargılama ve terekenin akıbetinin belirlenmesi sürecini yine uzatacağından, bu yöndeki bir tutumun da olumsuz sonuçlara yol açabileceğini belirtmek mümkündür.

Sonuç

Masumiyet karinesi ve onun uzantısını oluşturan lekelenmeme hakkı Anayasa ve AİHS tarafından düzenlenmiş ve güvence altına alınmış bir temel haktır. Mutlak öneme sahip masumiyet karinesine ilişkin bir sınırlandırma sebebi Anayasa’da öngörülmediği gibi temel hakların kullanılmasının durdurulduğu hallerde dahi dokunulamayacağı Anayasa’nın 15. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre bir kişi hakkında ceza mahkemesi tarafından aleyhine kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü verilmedikçe suç işlemiş muamelesi yapılamaz. Kamu gücü negatif ve pozitif yükümlülükleri kapsamında bu hakka riayet etmekle yükümlü olduğu gibi ilgili kişinin kişilik hakkı kapsamında herkesin uyması gereken bir hakkın söz konusu olduğunu ifade etmek olanaklıdır. Kamu gücü bu hakka uymadığı takdirde Anayasa Mahkemesi veya AİHM nezdinde yapılan başvuru sonucunda mahkûm olacağı gibi özel hukuk kişilerine karşı kişilik hakkının korunmasına yönelik talep hakları yöneltilebilir.

Kamu gücünü kullanan bir organ olarak mahkemelerin de masumiyet karinesini gözeterek karar vermesi gerekmektedir. Ceza mahkûmiyeti bulunmadan özel hukuk yargılamasında bir kişinin suç işlemiş olduğu yönünde bir gerekçelendirme yapılması, masumiyet karinesini ihlal eder. Bu durumda Anayasa Mahkemesi veya AİHM nezdinde yapılan başvuru sonucunda ihlal kararı verilmesi ve yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla temel hak ihlaline sebebiyet vermemek için özel hukuk yargılamasında mahkemelerin mahkûmiyet kararı bulunmadan bir kişiye suç ithamı yapmaması icap eder.

Mirastan yoksunluk ve mirasçılıktan çıkarma sebepleri incelendiğinde, bu sebeplerin büyük oranda suç ithamı içerdiği veya içermesinin bazı hallerde mümkün olduğu görülmektedir. Böyle bir riskin bulunduğu takdirde, maddi hukuk açısından kesinleşmiş mahkûmiyet kararı aranmamakla birlikte, temel hak ihlalinin kaçınmak maksadıyla Anayasa'ya ve AİHS'ne uygun yorum ilkeleri gözetilerek, mirastan yoksunluğun veya çıkarmanın sebeplerinin gerçekleştiği yönünde hüküm verilebilmesi için mahkûmiyet kararının varlığının aranması gerekmektedir. Suç ithamında bulunulan ilgili kişi hayatını kaybetmişse, bu durumda özel hukuk mahkemesinin karar vermesinde engel bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında hüküm verilmesinin güçleştiği hallerde, masumiyet karinesinin Anayasa'da düzenleniş tarzı dikkate alındığında özel hukuk mahkemesinin mahkûmiyet kararı aramasının isabetli olacağı ifade edilebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dışbağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography

- Akıncı F, 'Lekelenmeme Hakkı' (2020) 11(43) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 177-202.
- Akıncı Ş, *Borçlar Hukuku Bilgisi* (9. Bası, Sayram 2016).
- Akkan M, *Pekcanitez Usûl-Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha 2017).
- Antalya G, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II* (Legal 2015).
- Antalya OG ve Sağlam İ, *Miras Hukuku* (3. Bası, Legal 2015).
- Antalya OG, *Hukuk Metodolojisi* (Seçkin 2021).
- Atalay O, *Pekcanitez Usûl-Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha 2017).
- Atalı M, *Pekcanitez Usûl-Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha 2017).
- Atlı B, *Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü ve Hükümden Düşmesi* (Seçkin 2017).
- Auberson G, *Personnalités publiques et vie privée* (Schulthess 2013).
- Baş Süzal E, *Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme* (2. Bası, On İki Levha 2023).
- Baytaç AB, *Kanunilik İlkesi Bağlamında Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Yorum* (On İki Levha 2018).
- Beaud O, 'Les obligations imposées aux personnes privées par les droits fondamentaux-Un regard français sur la conception allemande' (2013) 10 Jus Politicum 1-18.
- Bekar E, 'Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK m. 223)' (2017) 75(1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 15-59.
- Bekar E, *Türk ve Amerikan Ceza Hukukunda Zorunluluk Hali* (Seçkin 2013).
- Belgin Güneş D, *Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Bakımından Etkileri* (On İki Levha 2019).

- Belling DW, 'Die Verantwortung des Staats für die Normsetzung durch die Tarifpartner zur Grundrechtstreu und Legalitätskontrolle von Tarifnormen' (1999) Zeitschrift für Arbeitsrecht 547-615.
- Bessenich B ve Rickli S, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB Art. 1-61 SchIT ZGB)* (6. Bası, Helbing Lichtenhahn 2019).
- Boyar O, *Anayasa ve Özel Hukuk* (On İki Levha 2019).
- Canaris C-W, 'Grundrechte und Privatrecht' (1984) 184 Archiv für die civilistische Praxis 201-246.
- Colombi Ciacchi A, 'Freedom of contract as freedom from unconscionable contracts' *Unconscionability in European Private Financial Transactions – Protecting the Vulnerable* (Cambridge University 2010).
- Couchepin G ve Maire L, *Stämpflis Handkommentar Commentaire du droit des succession* (Stämpfli 2012).
- Çabri S, *Miras Hukuku Şerhi Cilt I-II* (On İki Levha 2018).
- Değirmencioğlu B, 'Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında "Masumiyet Karinesi"nin Korunması' (2019) 2 Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 307-356.
- Demirbaş T, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (16. Bası, Seçkin 2021).
- Demirsatan B, 'Le délai absolu de prescription dans la responsabilité délictuelle en droit turc et le droit de l'accès effectif au tribunal' (2019) 2 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 717-744.
- Demirsatan B, 'Miras Sözleşmelerinde Aşırı Yararlanmanın Uygulanabilirliği' (2020) 22(2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1053-1088.
- Dönmezer S 'Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler' *Prof. Dr. Nurullah Kunter 'e Armağan* (Beta 1998).
- Dönmezer S ve Erman S, *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt II* (12. Bası, Beta 1999).
- Dural M ve Ögüz T, *Kişiler Hukuku* (22. Bası, Filiz 2021).
- Dural M ve Öz T, *Miras Hukuku* (15. Bası, Filiz 2020).
- Engin İ, *Mirastan Yoksunluk* (Beşir Kitabevi 2010).
- Eren F ve Yücer Aktürk İ, *Türk Miras Hukuku* (Yetkin 2019).
- Ergül O, 'Bireysel Başvuru Üzerinden Hukuk Metoduna Odaklanmak: Norm somutlaşması, İhmal Yaptırımı ve İçtihat Farklılığı Özelinde Bir Genel Değerlendirme' (2018) 35 Anayasa Yargısı 225-239.
- Escher A, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch Das Erbrecht Zweite Abteilung* (3. Bası, Schulthess 1960).
- Escher A, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch Das Erbrecht Erste Abteilung* (3. Bası, Schulthess 1959).
- Fedkte J, 'Drittwirkung in Germany' *Human Rights and the Private Sphere* (Routledge-Cavendish 2007).
- Feyzioğlu M, 'Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi' (1999) 48(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 135-163.
- Gönen D, 'Cezai Mirasçılıktan Çıkarmanın Amacı ve Cezai Mirasçılıktan Çıkmaya Tabi Kişilerin Kapsamı' Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan (Der 2015).
- Gönensay S ve Birsen K, *Miras Hukuku* (2. Bası, Ahmed Said Matbaası 1963).
- Guinand J, Stettler M ve Leuba Au, *Droit des successions* (6. Bası, Schulthess 2005).

- Gümüş MA, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri* (Yetkin 2021).
- Gümüşay R, 'Bireysel Başvuruda İhlalin Ortadan Kaldırılmasının Bir Aracı Olarak "Yeniden Yargılama" Kararı ve İcrası' (2018) 22(1-2) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 93-143.
- Hafizoğulları Z, 'Kusurluluğu Kaldıran Bir Neden Olarak Ceza Hukukunda İstenemezlik İlkesi' (2008) 57(3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 337-369.
- Hager J, *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen Eckpfeiler des Zivilrechts* (Sellier de Gruyter 2008).
- Henssler M, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Band 5* (8. Bası, C.H.Beck 2020).
- Hrubesch-Millauer S, *Orell Füssli Kommentar ZGB Kommentar* (42. Bası, Orell Füssli 2021).
- İmre Z, *Türk Miras Hukuku* (4. Bası, Fakülteler Matbaası 1978).
- İnan AN, Ertaş Ş ve Albaş H, *Miras Hukuku* (8. Bası, İleri 2012).
- İnceoğlu MM, Baş Süzel E ve Aytakin İnceoğlu A, 'Haksız Fiil Zamaşımı ve Suçsuzluk Karinesiyle İlişkisi' (2016) 11(145-146) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 149-209.
- Kanadoğlu K, *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru* (On İki Levha 2015).
- Kanadoğlu, OK *Anayasa Mahkemesi* (Beta 2004).
- Kara E, 'Lekelenmeme Hakkı' (2012) 43 Adalet Dergisi 188-197.
- Kaya SB, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle Karşılaştırmalı Olarak Anayasal Hakların Hukuki Rejimi ve Yorumu* (Seçkin 2021).
- Kılıçoğlu AM, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (22. Bası, Turhan 2018).
- Kocayusufpaşaoğlu N, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm I* (4. Basıdan 7. Tıpkı Bası, Filiz 2014).
- Kocayusufpaşaoğlu N, *Miras Hukuku* (3. Bası, Filiz 1987).
- Köprülü B, *Miras Hukuku Dersleri* (2. Bası, Fakülteler Matbaası 1985).
- Kuru B, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı Cilt I ve II* (Yetkin 2020).
- Malaurie Ph, *Droit civil Les successions Les Libéralités* (2. Bası, Defrénois 2006).
- Marguénaud J-P, 'La fondamentalisation du droit privé' (2015) 11 Revue de droit d'Assas 33-36.
- Meili A, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I* (5. Bası, Helbing Lichtenhahn 2015).
- Montavon P, *Abrégé de droit civil* (4. Bası, Schulthess 2020).
- Müller JP, *Verwirklichung der Grundrechte nach Art. 35 BV Der Freiheit Chancengeben* (Stämpfli 2018).
- Nomer HN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (18. Bası, Beta 2021).
- Oğuzman K, Seliçi Ö ve Oktay Özdemir S, *Kişiler Hukuku* (21. Bası, Filiz 2022).
- Oğuzman MK, *Miras Hukuku* (6. Bası, Filiz 1995).
- Ormanoğlu HD, 'Anayasal Bağlamda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Boyutuyla Suçsuzluk Karinesi' (2016) 65(4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2241-2276.
- Önok RM ve Önay I, 'Hukuk Düzeninin Birliği İlkesi Çerçevesinde Zorunluluk Hâlinin Hukukî Niteliği' (2019) 77(2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 847-895.
- Özbek VÖ, Doğan K ve Bacaksız P, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (14. Bası, Seçkin 2021).

- Özbek VÖ, Doğan K ve Bacaksız P, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (10. Bası, Seçkin 2019).
- Özbek VÖ, Doğan K ve Bacaksız P, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (16. Bası, Seçkin 2021).
- Özekes M, *Pekcantez Usûl-Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha 2017).
- Piotet P, *Droit successoral* (2. Bası, Editions universitaires 1975).
- Portmann W, 'Die Anfechtung des öffentlichrechtlichen Arbeitsvertrags wegen eines Willensmangels - Mit Ausführungen zur Tragweite der Unschuldsvermutung (Besprechung von BGE 132 II 161, vollständiger Text im Urteil 2A.621/2005 vom 30. Januar 2006)' (2006) 4(6) Zeitschrift für juristische Ausbildung und Praxis 144-158.
- Quint PE, 'Free Speech and Private Law in German Constitutional Theory' (1989) 48(2) Maryland Law Review 247-349.
- Rençber A, *Kabahat Genel Teorisi Açısından Vergi Kabahatleri* (On İki Levha 2017).
- Reto H, *Strafe im schweizerischen Privatrecht, Phänomenologie und Grenzen gesetzlich begründeter Strafsanktionen des Privatrechts* (Stämpfli 2015).
- Rodenbeck J, '#MeToo vs. Persönlichkeitsrechte und Unschuldsvermutung Grenzen der Veröffentlichung verjährter und nicht verjährter sexualstrafrechtlicher Vorwürfe' (2018) 71(17) Neue juristische Wochenschrift 1227.
- Roussianos L ve Auberson G, *Stämpflis Handkommentar Commentaire du droit des succession* (Stämpfli 2012).
- Schwander I, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB Art. 1-61 SchIT ZGB)* (6. Bası, Helbing Lichtenhahn 2019).
- Serozan R ve Engin Bİ, *Miras Hukuku* (8. Bası, Seçkin 2022)
- Serozan R, *Hukukta Yöntem – Mantık* (2. Bası, Vedat 2017).
- Serozan R, *Medeni Hukuk* (6. Bası, Vedat 2015).
- Sutter T ve Freiburghaus D, *Kommentar zum neuen Scheidungsrecht* (Schulthess 1999).
- Şahbaz İ, "Anayasa Mahkemesi Kararının Gereğesinin Bağlayıcılığı Sorunu" (2020) 2 Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 341-382.
- Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku II* (12. Bası, Seçkin 2022).
- Terré F, Lequette Y ve Gaudemet S, *Droit Civil Les successions Les libéralités* (4. Bası, Dalloz 2013).
- Tezcan D, Erdem MR ve Önok M, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (19. Bası, Seçkin 2021).
- Teziç E, *Anayasa Hukuku* (24. Bası, Beta 2020).
- Thélin A, 'L'indemnisation du prévenu acquitté en droit vaudois' (1995) 1995(III) Journal des Tribunaux 98-107.
- Tosun S, *Anayasa Mahkemesi 'ne Bireysel Başvurularda Masumiyet Karinesi* (On İki Levha 2018)
- Wegmann PF, *Vermutung und Fiktion* (Schulthess 2016).
- Weimar P, *Berner Kommentar - Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Die Erben, Die gesetzlichen Erben, Die Verfügungen von Todes wegen* (3. Bası, Stämpfli 2009).
- Werly S, 'Facettes du droit de la personnalité' *La parole de trop dans les médias* (Helbing Lichtenhahn 2014).
- Wildisen Ch, *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (3. Bası, Schulthess 2016).

Wolf M ve Neuner J, *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts* (11. Bası, C.H.Beck 2016).

Yağcı K, *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma* (On İki Levha 2013).

Yavuz ÖC, 'Ceza Mahkemesi Kararlarında Meşru Savunma ve Zorunluluk Hâlinin Hukuk Mahkemesi Kararlarına Etkisi' (2018) 1(2) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121-138.

Yıldırım A, 'Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi' (2017) 5(9) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 491-517.